

සිහිපත්වේ. මාර්ගය වඩා ගැනීමට සිහිය සමග නුවණ එක්ව කටයුතු කළයුතුවේ. බලන්න: සතිය. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (2): 2.1.3 :සේව සූත්‍රය, පි. 44, MN 53: Sekha Sutta, p. 436.

▲ සිහිකළයුතු ධර්මය හා සිහිනොකළයුතු ධර්මය: පාලි:

අනුසසරිතබ්බඤ්ච- නානුසසරිතබ්බඤ්ච- the Dhamma to be recollected and the Dhamma not to be recollected. ධර්මමාර්ගයේ දියුණු කරගැනීම පිණිස සිහිකළයුතු- නිතර නිතර මතකයේ තබාගතයුතු ධර්මය සම්මා දිට්ඨිය ප්‍රමුඛ මගේ අංග 10 යයි. සිහි නොකළයුතු ධර්මය මිථ්‍යාදිට්ඨිය ඇති මගය, මූලාශ්‍ර: අංග.නි:(6):10 නිපාත:10.3.5.9 අනුසසරිතබ්බ සූත්‍රය, පි. 478, EAN:10: Noble , p. 548.

▲ සිහි මූලාව- Muddle-mindedness: සිහිමූලාව (- මුඨසච්චං) යනු සිහිය නොමැතිව ක්‍රියා කිරීමය, එනිසා සමාධිය ඇතිකරගැනීමට හැකි නොවේ. උත්තරිමනුස්සධම්මය ලබාගැනීමට මෙය බාධාවකි. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (4): 6 නිපාත: අරහත්වග්ග: 6.2.3.3 උත්තරිමනුස්සධම්ම සූත්‍රය, පි.254, EAN:6: 77.3 Superior, p.360.

▲ සොහොන වැනි පුද්ගලයා-Person who is like a charnel ground සොහොන වැනි පුද්ගලයා (සිව්ඵකූපම): ඔහු සොහොන (සුසාන භූමිය) මෙන් අපවිත්‍රය, දුගඳ සහිතය, බිය ගෙනදේ, අමනුෂ්‍යයන් ලෙසින් හැසිරේ, බොහෝ දෙනාට විලාප (වැළපීම්) ඇති කරති. බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත්තේ එබඳු පුද්ගලයා අපවිත්‍ර කාය කර්ම, වචි කර්ම,මනෝ කර්ම ඇත. ඒ නිසා ඔහු ගැන අපකීර්තිය පැතිරේ, ඔහු ආරියන් ඇසුරු නොකරයි. ඔහු ඇසුරු කරන්නේ තමන් වැනි, අයහපත් ගති ඇති අය පමණි. එබඳු කෙනෙක් හා ඇසුරු කිරීමට සිදුවුව හොත්, අනිත් පුද්ගලයාට විලාප තැබීමට සිදුවේ.

මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (3); 5 නිපාත: දුශ්චරිතවග්ග:5.5.5.9 සිව්ඵකා සූත්‍රය, පි. 462.

ශ කොටස: ශ: ශක,ශත,ශද,ශන,ශම,ශර,ශල,ශව,ශශ, ශෂ

ශක

▲ ශක්තිය- energy: ආධ්‍යාත්මික මග වඩාගැනීමට කායික හා මානසික ක්තිය අවශ්‍යවේ. කය යහපත් ලෙසින් නිරෝගිව තබාගැනීම මගින් කායික ශක්තිය ලැබේ. මානසික ශක්තිය වීරිය ලෙසින්ද දක්වා ඇත, ත්‍රිවිධාකාරය: ආරම්භකධාතුව, නික්කමධාතුව, පරාක්‍රමධාතුව. බලන්න: ප්‍රධන්වීරිය, EAN:note 33: p 581.

▲ ශික්ෂාව-ශික්ෂාපද- ශික්ෂා අනුසස්- Training-training rules & benefits ශික්ෂාව යනු පුහුණුවය, ශික්ෂා පද (සික්ඛාපද-සිඛපද) යනු ඒ පුහුණුව පිණිස රැකිය යුතු කරුණුය. සංඝයාට බඹසර යහපත් ලෙසින් වාසය කිරීම පිණිස බුදුන් වහන්සේ, ශික්ෂා පද පනවා ඇත. ඒවා මැනවින් ආරක්ෂා කිරීම නිසා ලැබෙන අනුසස් මෙහි විස්තරකර ඇත. සටහන්: * ශික්ෂාව ත්‍රිවිධය- ත්‍රිවිධ ශික්ෂාව : ශිල සමාධි ප්‍රඥා. ගිහි ශික්ෂාපද ලෙසින් මෙහි පෙන්වා ඇත්තේ පන්සිල්ය (පංච ශිලය). බලන්න: අංග.නි: (2): 4

නිපාත: 4.2.5.9 සික්ඛාපද සූත්‍රය, පි.210. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (2): 4
නිපාත:අපාතිකවග්ග: 4.5.5.3 සික්ඛාපදආනිසංස සූත්‍රය, පි. 490.

▼ ශික්‍ෂාව අත්හැරීමේ විපාක හා ශික්‍ෂාව පවත්වා ගැනීමේ යහපත
ශික්‍ෂාව අත්හැර ගිහිබවට පත්වෙන (සික්ඛාපච්චක්ඛාන) මහණ හෝ
මෙහෙණිය කරුණු 5 ක් නිසා මේ දිව්යේදීම විවේචනයට ලක්වෙයි
බුදුන් වහන්සේ මෙහිදී පෙන්වා ඇත. එහෙත්, බොහෝ දුක් විඳිමින්, කදුළු
පෙරාගෙන උවද ශික්‍ෂාව සම්පූර්ණ කරගන්නා පුද්ගලයා පැසසුමට
ලක්වේ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි : (3): 5 නිපාත:සේඛලවග්ග: 5.1.1.5
සික්ඛාපච්චක්ඛාන සූත්‍රය, පි.28.

▼ ශික්‍ෂා ආනිසංස-Benefits of training: මෙහිදී ත්‍රිවිධ ශික්‍ෂාව යහපත්
ලෙසින් සපුරා ගැනීමේ ආනිසංස ලෙසින් දක්වා ඇත්තේ අරහත් හෝ
අනාගාමී මගඵල ලැබීමය.එම ආනිසංස ලබාගැනීම පිණිස ප්‍රඥාව ප්‍රධාන
කොට ගෙන, විමුක්තිය හරය කොට ගෙන, සිහිය අධිපති කොට වාසය
කළයුතු වේ. සටහන: මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ බ්‍රහ්මචරියාව සම්පූර්ණ
කරගැනීමය. බලන්න: බ්‍රහ්මචරියාව මූලාශ්‍රය: බු.නි: ඉතිවුත්තක: 2.2.9
ශික්‍ෂා ආනිසංස සූත්‍රය,පි.398.

▲ ශික්‍ෂා බල-Powers of training: ආධ්‍යාත්මික පුහුණුව නිසා ඇතිවෙන
බල 5 ශික්‍ෂා බලවේ. මේවා සේඛබල- පංච සේඛබල ලෙසින්ද පෙන්වා
ඇත. බලන්න: සේඛ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි : (3): 5 නිපාත: 5.1.1.1. සේඛබල
සංඛිත සූත්‍රය, පි. 24, EAN:5: The Trainee's Powers- 1.1.In Brief, p.
238.

▲ ශෝකධම්ම-Shoka Dhamma: ලෝකයේ ඇති සියලු දේ ශෝක
ස්වභාවය සහිතය, දුක ගෙනදේ. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (4): සළායතන
වග්ග:වේදනාසංයුත්ත:ඡාතිධම්මවග්ග: 1.4.5සෝකධම්ම සූත්‍රය, පි.84.

▲ ශෝකය හැරදීමේ පිළිවෙල- The way to remove sadness: එක්
සමයක පාටලිපුත්‍ර නුවර මුත්ඛික රජු, ඔහුගේ ප්‍රිය දෙවිය හදා, මරණයට
පත්වීම නිසා බොහෝ ශෝකයට පත්විය. නාරද තෙරුන් වදාළ මේ
දේශනය අසා ඔහු ශෝකය දුරුකරගත්බව මෙහි දැක්වේ. එම දේශනාව
සෝකසල්ලහරණ පරියායය. සටහන: මහලුච්චිම, රෝගිච්චිම, මරණයට
පත්වීම කිසිවෙකුට පාලනය කළනොහැකි ධර්මතා යයි මේ සූත්‍රයේ
පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (3) 5 නිපාත: 5.1.5.10
සෝකසල්ලහරණ සූත්‍රය, පි.112.

ගත

▲ ශ්‍රැතවත් ආරිය ශ්‍රාවක හා අශ්‍රැතවත් පාතග්ජන: පාලි: සුතවා අරිය
සාවකො-well-taught noble disciple; අසසුතවා පුපුජජනො -untaught
ordinary person-world ling: ධර්මයට අනුව ශ්‍රැතවත් ආරිය ශ්‍රාවක යනු
බුද්ධාදී ආර්යන් දන්නා, ධර්මය අසා ඒ අනුව පිළිපදින ආරිය ශ්‍රාවකයාය.
අශ්‍රැතවත් පාතග්ජන යනු ධර්මය නොඇසූ, බුද්ධාදී ආර්යන් නොදුටු,
ධර්ම අවබෝධය නැති, සාමාන්‍ය පොදු මිනිසාය. බලන්න: සත්පුරුෂ හා
අසත්පුරුෂ. සටහන්: * අශ්‍රැතවත් පාතග්ජන අදහන්නේ අසත්පුරුෂ
ධර්මයය, ශ්‍රැතවත් ආරිය ශ්‍රාවකගේ ධර්මය සත්පුරුෂ ධර්මයයි මෙහි
පෙන්වා ඇත. බලන්න: ම.නි:(3):3.2.3 සප්පුරිස සූත්‍රය, පි. 170. ** බුදුන්

වහන්සේගේ දහම අනුගමනය කිරීමට කැපවූ පුද්ගලයා ශ්‍රැතවත් ආරිය ශ්‍රාවකයාය. ** හික්බු බෝධි හිමිට අනුව: අරිය ශ්‍රාවක යනු අවශ්‍යයෙන්ම සෝතාපන්න කෙනෙකු නොවේ. බලන්න: EAN:note: 47, p. 583. මූලාශ්‍රය:අංගු:නි: (1): 2 නිපාත: 1.6.1 සූත්‍රය, පි. 58 හා 1.1.5.2 සූත්‍රය, පි. 92. ශබ්දකෝෂ: පා.සි.ශ: පි.111: “සුත: අසනලද ; අසසුතවනතු: අශ්‍රැතවත්, ඇසු පිරු තැන් නැති, ප්‍රඥාව නොමැති’. B.D: p. 313: “noble disciple: only the 8 kind of noble disciples-ariya-puggala’. ‘The worldling-puthujjana is called: neither a noble learner nor perfected in learning’. P.T.S: p.1063: “puthujjana- assutavā: a common worldling, an ordinary man opposite to ariyasāvaka”.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1. “Discourse on the Root of Existence: The Mūlapariyāya sutta and its Commentaries” by Bhikkhu Bodhi: BPS, 2006 pp. 40–46. 2. “චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධයට ධර්ම දේශනා: ප්‍රජා කිරිබත්ගොඩ ඤාණානන්ද හිමි: මහමෙව්නා සදහම් ප්‍රකාශන.

▼ ශ්‍රැතවත් ආරිය ශ්‍රාවකයා ආරිය ධර්මය දැනී, අශ්‍රැතවත් පෘතග්ජනයා ආරිය ධර්මය නොදැනී. ආරිය ශ්‍රාවකයා ධර්මය අවබෝධ කර ඒ අනුව කටයුතු කරයි, ඔහුගේ අකුසල පිරිහියයි, කුසල ධර්මයෝ දියුණුවේ. ඔහු ප්‍රඥාවන්තයෙකි. ඔහු නිවන අසලය. අශ්‍රැතවත් පෘතග්ජනයා ධර්මයේ අදක්ෂය, ධර්මය අනුව කටයුතු නොකරයි. එමනිසා ඔහුගේ අකුසල් ධර්ම වැඩේ, කුසල ධර්ම පිරිහේ. ඔහු අනුවණ පුද්ගලයෙකි. ඔහු සසරේ ගැලී සිටී, ඔහුට නිවන දුරය. මූලාශ්‍ර: ම.නි:(1): 1.1 මූලපරියාය සූත්‍රය, පි. 22, හා 1.5.6 මහා ධම්මසමාදාන සූත්‍රය, පි.748, EMN: 46: Mahādhamma samādāna Sutta, p.394, 1:Mūlapariyāya Sutta, p. 61.

▼ ශ්‍රැතවත් ආරිය ශ්‍රාවකයා පංච උපාදානස්කන්ධයේ යථා බව දැනී, අශ්‍රැතවත් පෘතග්ජනයා ඒ බවනොදැනී,අනුවණ පොදු මිනිසා ධර්ම අවබෝධයක් නැතිනිසා පංච උපාදානස්කන්ධය:

‘මමය, මාගේය, මගේ ආත්මය’යි අල්වාගනී, පංච උපාදානස්කන්ධය වෙස්විම්චලට ලක්වනවිට යථා අවබෝධය නොමැති ඔහු මහා දුකකට පත්වේ. එහෙත්, ධර්මය යහපත් ලෙසින් දන්නා ආරිය ශ්‍රාවකයා පංච උපාදානස්කන්ධයේ යථාබව අවබෝධකර ඇතිනිසා, එහි වෙනස්වීම් ඇතිවනවිට දුක් දොම්නස් පිඩාවන්ට හසුනොවේ. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (3): බන්ධ වග්ග, 1.1.1.1.නකුල පිතු සූත්‍රය, පි 30, ESN: 22: Khandasamyutta, 1.1 Nakulapita, p. 1007.

▼ අශ්‍රැතවත් පෘතග්ජනයා අභ්‍යන්තර හා බාහිර බන්ධන යෙන් බැඳී ඇත. රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤාන ආදී ධර්මතා පිළිබඳව ඔහුගේ අවබෝධය මෙලෙසින්වේ: 1) රූපය... වේදනාව... ආත්මය ලෙසින් සැලකීම 2) ආත්මය, රූපය...වේදනා... හිමිකරගෙන සිටියයි සැලකීම 3) රූපය... වේදනා ආත්මය ය යි සැලකීම 4) ආත්මය ඇත්තේ රූපය... වේදනාව...තුළ යයි සැලකීම. මෙසේ වටහාගත් ඔහු: ඔරම්භාගිය හා උද්ධම්මාගිය සංයෝජන වලින් බැඳී (දසසංයෝජන-කෙලෙස්වලින් බැඳී) සසර ගැන නොදනී, සසරින් එතර වීම ගැන නොදනී. එලෙස බැඳීම් වලින්- අභ්‍යන්තර හා බාහිර බන්ධන, යෙන් බැඳුන ඔහු මරණනින් මතු යළි උපතක් ලබයි. (සසර සැරි සරයි). (regards form as self, or self as

possessing form, or form as in self, or self as in form... This is called, bhikkhus, an uninstructed worldling who is bound by bondage to consciousness ... who in bondage goes from this world to the other world). ග්‍රන්ථවත් ආරිය ශ්‍රාවකයා බන්ධනන් මිදී ඇත: පෙරකී ලෙසින් ආත්මයක් පිළිගන්නේ නැත. ඔහු බැඳීම් වලින් බැඳී නැත (දස සංයෝජන වලින්). සසර ද නිවනද දන්නා දකිනා ඔහු දුකින් මිදී ඇත. (bhikkhus, the instructed noble disciple ... does not regard form as self, or self as possessing form, or form as in self, or self as in form. This is called, bhikkhus, an instructed noble disciple who is not bound by bondage to form, who is not bound by inner and outer bondage, who sees the near shore and the far shore. He is freed from suffering). මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (3): බන්ධසංයුත්ත: 1.3.2.5 බන්ධන සූත්‍රය, පි. 316, ESN: 22: Khandasamyutta:117.5 Bondage, p. 1101.

▼ අග්‍රන්ථවත් පෘතග්ජන තෙමේ බොහෝකලක් මුල්ලේ සතර මහා භූතයන්ගෙන් සෑදුන කය(පඨවි ආපෝ තේජෝ වායෝ) - රූප ආදී ස්කන්ධයන් (පංච උපාදානස්කන්ධය) , තමාගේ දෙයක් ලෙසින් අල්ලා ගැනීම නිසා ඒ ගැන කලකිරීම් ඇති කරගත් සමත් නොවේ යයි මෙහි පෙන්වා ඇත. මේ පිළිබඳ යොදාගෙන ඇති උපමාව-වදුරා: වනයේ සිටින වදුරෙක්, ගසින් ගසට යන්නේ එක් අත්තක් අල්ලාගෙන, එය අතහැර වෙනත් අත්තක් අල්ලා ගනිමින්ය. එලෙස, පෘතග්ජනයා, යථාබව නොදැන, දුක් සහිතව සසර සැරිසරන්නේ, තමාය යි අල්ලා ගනිමින්ය. එහෙත්, ග්‍රන්ථවත් ආරිය ශ්‍රාවකයා, හේතු එල ක්‍රියාවලිය- පටිච්ච සමුප්පාදය මනාකොට නුවණින් අවබෝධ කරගනී. එම අවබෝධය තුළින් ඔහු පංච උපාදානස්කන්ධය කෙරෙහි කළකිරීම. එසේ කළකිරුණ විට නො ඇල්ම ඇතිවේ...දුකින් මිදේ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: අභිසමයසංයුත්ත: මහාවග්ග:අස්සුතවන්තු සූත්‍ර 2කි, පි.170.

▲ ග්‍රන්ථවත් මහණ: පාලි: සුතවතාවුසො- an instructed bhikkhu: ග්‍රන්ථවත් මහණ ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, ධර්මය ශ්‍රවණය කර, දුක නැතිකර ගැනීම පිණිස බුදුසසුනේ, බ්‍රහ්මචාරී ජීවිතය ගෙනයන භික්ෂුවටය. එම භික්ෂුව සෝතාපත්ත හා ඉහළ මාර්ග එල ලබාගැනීම පිණිස පංච උපාදානස්කන්ධය දෙස 11 ස් ආකාරයෙන් යෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් බලා සම්මා ප්‍රඥාව ඇති කර ගත යුතුවේ. බලන්න: පංචඋපාදානස්කන්ධය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (3 කාණ්ඩය): බන්ධවග්ග: 1.3.2.11 සුතවන්ත සූත්‍රය, පි.323, ESN:Khandasamyutta:123.11 Instructed, p. 1103.

▲ ශ්‍රෝතධතු විසුද්ධි ඤාණය-Knowledge of purification of ear element:ශ්‍රෝතධතුව- කණින් අසන ශබ්දයය. නනාවිධිවූ, ඒකීයවූ ශබ්ද නිමිති වලට බැසීමට, සතර ඉද්දිපාද පිහිටකරගෙන ඇති ප්‍රඥාව ශ්‍රෝතධතු විසුද්ධිඤාණය සේ දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: බු.නි: පටිසම්භිදා 1: 51 ශ්‍රෝතධතු විසුද්ධි ඤාණය, පි.234.

ශද

▲ **ශ්‍රද්ධාව හා අශ්‍රද්ධාව -Faith & lack of faith:** ධර්මයට අනුව ශ්‍රද්ධාව (සැදැහැබව-සඬා) යනු ත්‍රිවිධ රත්නය පිළිගැනීම හා ඒ පිළිබඳ ඇති විස්වාසයය. මෙය කුසල් ඇතිකර ගැනීමට පදනමකි. සෝත්තාපන්න මාර්ග ඵලය ලබාගැනීමට ශ්‍රද්ධාව අවශ්‍යතාවයකි. ශ්‍රද්ධාව ඇතිවීම, ආධ්‍යාත්මික වර්ධනයට හේතුවේ. ශ්‍රද්ධාව, ඉන්ද්‍රියක් ලෙසින් හා බලයක් ලෙසින් වඩා ගත්විට, ආධ්‍යාත්මික මගේ විශේෂයක් ඇති කරගත හැකිවේ. සෝත්තාපන්න වීමෙන් ශ්‍රද්ධාව පරිපූර්ණබවට පත්වේ අශ්‍රද්ධාව යනු ත්‍රිවිධ රත්නය හා ධර්මය පිළිනොගැනීමය, සැක කිරීමය. අශ්‍රද්ධාව නිසා ආධ්‍යාත්මික මාර්ගය ඇතිකර ගැනීමට හැකි නොවේ. **බලන්න:** සෝත්තාපන්න, ත්‍රිවිධරත්නය. **සටහන:** ශ්‍රද්ධාව, බෝධිපාක්‍ය ධර්මතා වූ ඉන්ද්‍රිය හා බල ධර්මයන්ට ඇතුළත්වේ. ප්‍රභේද වශයෙන් ශ්‍රද්ධාව, ආකාර 2කි: ආකාරවතී ශ්‍රද්ධාව: ස්ථිරය, වෙනස්නොවේ, අවලය. මුල්බැසගත් ශ්‍රද්ධාවය. මෙය මග ඵල ලැබූ ආරියන්ට පිහිටන ශ්‍රද්ධාවවේ. අමුලිකා ශ්‍රද්ධාව, ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, ධර්මයට එළඹී එහෙත්, මුල් බැස නොගත් ශ්‍රද්ධාව තිබීමය, අස්ථිර ශ්‍රද්ධාවය. වෙනත් බලපෑම් නිසා වෙනස් විය හැකිය. **ශබ්දකෝෂ: පා.සිං.ශ: පි. 498:** “සඬා: ශ්‍රද්ධාව, තුනුරුවන් කෙරෙහි ඇදහිල්ල”. **B.D: p. 154:** “**Saddhā:** Faith-confidence: A Buddhist is said to have faith if he believes in the Perfect One’s enlightenment or in the Three Jewells- (ti-ratana) ...”

▼ **පුද්ගලයෙක් තුළ ශ්‍රද්ධාව, තිබීම ඔහුට ශක්තියකි.** ශ්‍රද්ධාව කෙනෙකුගේ සහකාරයා-හිතවතා (දෙවැන්නා) ලෙසින් ද පෙන්වා ඇත. **මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1):** සගාථවග්ග: දේවතාසංයුත්ත: ජරාවග්ග: දුතියා සූත්‍රය, පි. 96.

▼ **උසස් ධර්ම පුහුණුව ලබන බුද්ධ ශ්‍රාවකයකු තුළ ඇති ගුණ ධර්ම 7න් එකක් ලෙස ශ්‍රද්ධාව පෙන්වා ඇත.** **බලන්න:** සප්ත සද්ධර්මය.

තථාගතයන් වහන්සේගේ බුද්ධත්වය පිළිගැනීම- නව ගුණ විස්වාස කිරීම ශ්‍රද්ධාව වේ:

“...සඤ්ඤා තථාගතස්ස බොධිං: ඉතිපි සො භගවා අරහං...”

මූලාශ්‍ර: ම.නි: (2): 2.1.3 : සේඛ සූත්‍රය, පි. 44, MN 53: Sekha Sutta, p. 436.

▼ **අශ්‍රද්ධාව නිසා උද්දව්වය, අසංවරය හා දුෂ්චරිතබව (දුසිල්වත්) ඇතිවේ.** පාපමිත්‍ර සේවනය, අන්‍යයන්ට අගරු කිරීම- අනාදරය හා වැරදි දේ නිවැරදි කිරීමට ඇති අපහසුව (හිතුවක්කාරබව-මුරණ්ඩුකම) අශ්‍රද්ධාව ඇතිවීමට තෙතුවේ. අන්‍යයන්ට ගරුකිරීමට පුරුදුවීම, වැරදි නිවැරදි කරගැනීමට ඇති කැමැත්ත හා කල්‍යාන මිත්‍ර සේවනය වැනි ගුණ මගින් අශ්‍රද්ධාව පහකරගත හැකිබව මෙහි දක්වා ඇත. **මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6) 10 නිපාත: 10.2.3.6. තයොධම්ම සූත්‍රය, පි. 284, EAN: 10: 76-6. Incapable, p. 524.**

▼ **ශ්‍රද්ධාව ප්‍රකටවීම:** බුදුන් වහන්සේ කෙරෙහි ස්ථිර ලෙසින්ම විස්වාසය ඇතිව සිටින කෙනෙකුගේ ශ්‍රද්ධාව ප්‍රකටව පෙනීම පිණිස ඔහු තුළ උතුම් ගුණ 11ක් තිබිය යුතුයයි මෙහි දී දක්වා ඇත. **මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (6): 11 නිපාත: 11.2.4 සුභුති සූත්‍රය, පි. 661.**

▲ **ගුද්ධාසම්පන්නබව**- Having faith: බුදුගුණ (නව අරහදී), බුදුන් වහන්සේගේ බුද්ධත්වය පිළිගැනීම ගුද්ධාසම්පන්නවීමය (සැදෑ ඇතිබවය). මෙය ගිහි උපසකයෙක් සතු ගුණයක් බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත:පුඤ්ඤාභිසන්දවග්ග: 11.4.7 මහානාම සූත්‍රය.

▲ **ගුද්ධා ඉන්ද්‍රිය: පාලි: සඤ්ඤාදියං** -faculty of faith: ගුද්ධා ඉන්ද්‍රිය, ආධ්‍යාත්මික ඉන්ද්‍රිය පහෙන් එකකි, ආධ්‍යාත්මික මාර්ගයට විශේෂතාවයක් ලබා දෙයි. බෝධිපාක්ෂික ධර්මතාවයකි. සෝතාපත්ති ආරිය ශ්‍රාවකයා ගුද්ධා ඉන්ද්‍රිය පරිපූර්ණ කර ඇත. බලන්න: පංච ඉන්ද්‍රිය. සටහන: සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග: ඉන්ද්‍රිය සංයුත්තයේ සූත්‍රයන්හි, ගුද්ධා ඉන්ද්‍රිය විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත.

▼ **ගුද්ධා ඉන්ද්‍රිය කුමක්ද?** බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“කතමඤ්ච භික්ඛවෙ සඤ්ඤාදියං: ඉධ භික්ඛවෙ අරියසාවකො සඤ්ඤා හොති, සඤ්ඤාති තථාගතස්ස බොධිං: “ඉතිපි සො භගවා අරහං සමමාසමුද්ඤා, විජ්ජාවරණසම්පන්නො, සුගතො, ලොකවිදු, අනුක්කරො පුරිසදම්මසාරථී, සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා’ති ඉදං වූචති සඤ්ඤාදියං”: ආරිය ශ්‍රාවකයා තථාගතයන් වහන්සේ ගේ බුද්ධත්වය පිළිගනී: නව බුදුගුණ අදහයි. එලෙස, විශ්වාසිව, නිශ්චිත වශයෙන් බුදුන් වහන්සේගේ සම්බෝධිය පිළිගැනීම ගුද්ධා ඉන්ද්‍රිය ය. සෝතාපත්තිබව තුලින් ගුද්ධා ඉන්ද්‍රිය දැකිය හැකිය. මූලාශ්‍ර:සංයු: (5-1): මහාවග්ග: ඉන්ද්‍රියසංයුත්ත: 4.1.8 දව්ඨබ්බ සූත්‍රය හා 4.1.9. විභංග සූත්‍රය, පි. 377, ESN: Mahavagga: 48: Indriyasamyutta: 8.8 To be seen & 9.9 Analysis, p. 1933.

▲ **ගුද්ධාබලය**-Power of faith

ගුද්ධා බලය, ආධ්‍යාත්මික මාර්ගයට විශේෂතාවයක් ලබා දෙයි. බෝධි පාක්ෂික ධර්මතාවයකි. බලන්න: පංචබල. සටහන: සංයු.නි: (5-1) ඉන්ද්‍රිය සංයුත්තයේ සූත්‍රයන්හි, ගුද්ධාබලය විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත.

▼ **ගුද්ධාබලය**, සේබබල පහඅතුරින් එකකි. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි (3) 5 නිපාත: 5.1.1.1.සේබබල සන්ඛබ්බ සූත්‍රය හා 5.1.1.2. සේබබලචිත්තථ සූත්‍රය,පි. 24, EAN:5: The Trainee’s Powers 1.1 & 2.2 , p. 238.

▲ **ගුද්ධානු සාරි: පාලි: සඤ්ඤානුසාරි**- faith-follower : ගුද්ධානු සාරි පුද්ගලයා හට තථාගතයන් වහන්සේ කෙරෙහි දැඩි ගුද්ධාවක්, ප්‍රේමයක් ඇත. ඔහු ආරිය පුද්ගලයන් සත් (7) දෙනාගෙන් කෙනෙකි. ධර්මානුසාරි පුද්ගලයාට මෙන් ධර්මය නිරුත්සාහයෙන් අවබෝධවේ නොවේ. විරිය ඇතිව ඔහු කෙළෙස් නිවාගනී. බලන්න: ESN: note: 198, p. 2412, සත්ආරිය පුද්ගලයෝ.

▼ **අභ්‍යන්තර ආයතන 6** (වක්ඛු ආදී) -අනිත්‍යය, වෙනස්වේ, විපරිනාමවේ. ඒ බව යථා ලෙසින් දකින ආරිය පුද්ගලයෝ සෝතාපත්ති නොවී කල්‍රිය නොකරයි, ඔහු ගුද්ධානු සාරි ආරිය පුද්ගලයෙකි. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (3): බන්ධවග්ග: ඔක්කන්තිසංයුත්ත:4.1.1. වක්ඛු සූත්‍රය,පි. 470, ESN: 25: Okkantismyutta: 1 The eye, p. 1140.

▼ **ශ්‍රද්ධානු සාරී:** අනුත්තරවූ දස දෙනා අතරින් එක් පුද්ගලයෙකි. ඔහු ප්‍රඥාවෙන් චතුසත්‍ය දැක ආසව ප්‍රතිණය කොට නැත, සෝතාපත්ත මාර්ගයට පැමිණ සිටී, ඔහුගේ පංච ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩිඇත. අප්‍රමාදව ධර්ම මාර්ගයේ කටයුතු කරගන්නේ නම් මේ භවයේදීම අරහත්ඛව සාක්ෂාත් කරගැනීමට හැකියාව ඇත. මූලාශ්‍රය: ම.නි. (2) 2.2.10. කීටාගිරි සූත්‍රය, පි. 251.

▲ **ශ්‍රද්ධාවිමුක්ත- one liberated-by-faith:** තථාගතයන් පිළිබඳව මුල් බැසගත් ශ්‍රද්ධාව ඇති (ආකාරවතී ශ්‍රද්ධාව) ආර්ය ශ්‍රාවකයා මෙලෙසින් හඳුන්වයි. විස්තර පිණිස බලන්න: සත් ආර්ය පුද්ගලයෝ.

▼ **ශ්‍රද්ධා විමුක්ති** උතුමා අරහත් මාර්ගයට පිළිපත් කෙනෙක් බව මෙහි පෙන්වා ඇත. සද්ධා ඉන්ද්‍රිය බලවත් මෙතෙම, අරූප විමුක්තියානන නොලබයි. සද්ධා විමුක්ති පුද්ගලයා අරහත් මගඵල නොලැබූ නිසා ඔහු සේඛ ලෙසින් හඳුන්වයි, ඔහු අරහත්ඛව ලබන්නේ ප්‍රඥා විමුක්තිය තුළිනි. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: 1: 3 නිපාත, 3.1.3.1, සූත්‍රය, පි. 260.

▲ **ශ්‍රද්ධාවෙන් දැකිය යුතු සිව් ස්ථාන- four places to be seen with faith:** සැදැහැති බොදුපිරිස විසින් දැකිය යුතු ස්ථාන 4 ක් (පූජනීය ස්ථාන) පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ විස්තර කර ඇත: 1) තථාගතයන් වහන්සේ උපන් ස්ථානය 2) තථාගතයන් වහන්සේ අනුත්තරවූ සම්මා සම්බෝධිය අවබෝධ කළ ස්ථානය 3) තථාගතයන් වහන්සේ අනුත්තර ධර්මවක්‍රය පැවැත්වූ- පළමු ධර්ම දේශනාව පැවැත්වූ ස්ථානය. 4) තථාගතයන් වහන්සේ පරිනිර්වාණයට පත්වූ ස්ථානය. බුදුන් වහන්සේ මෙසේද වදාළහ:

“ආනන්ද, සැදැහැවත් මහණ, මෙහෙණි, උපාසක උපාසිකාවන් (පෙරකී කරුණු සතර සලකා) මේ තැන් කරා පැමිණෙන්නේය. යම් කෙනෙක්, එම චෛත්‍ය වාරිකාව කරනවිට පහන් සිත් ඇතිව කලුරිය කරන්නේ නම්, ඒ හැම මරණින් මතු මනාප ගති ඇති දෙව්ලොව පහලවේ”.

(Ananda, the faithful monks and nuns, male and female lay-followers will visit those places. And any who die while making the pilgrimage to these shrines with a devout heart will, at the breaking-up of the body after death, be reborn in a heavenly world)

සටහන්: * ස්ථාන 4 පිළිවෙලින්: 1) ලුම්බිණි උයන, රුම්මින්දි, නේපාලය, 2) බුද්ධගයාව (උරුවෙල) බිහාර්, ඉන්දියාව, 3) ඉසිපතන මිගදාය, සාරනාත්, බරණාස, ඉන්දියාව, 4) මල්ල රජදරුවන්ගේ සල් උයන, කුසිනාරා නුවර, ඉන්දියාව. ** මේ ස්ථාන දැක දහම් සංවේගය ඇතිකරගෙන - ධර්මයේ හැසිරීමට අප්‍රමදාවීමට කටයුතු කළ යුතුවේ.

මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (2): 4 නිපාත: 4.3.2.8. සංවේජනීය සූත්‍රය, පි. 254, EAN: 4: 118.8 Inspiring, p. 191, බු.ජ.ත්‍රි: දිස.නි (2 කාණ්ඩය): 2 මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය, පි. ඡෙදය 34. පි. 158, EDN: 16 :

Mahāparinibbāna Sutta: The Great Passing, The Buddha's Last Days, p. 176.

▼ **වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1.** “Buddhist Pilgrimage” by Chan Khoon San, Buddha Dharma Education Association Inc., 2002 (ලුම්බිණි, බුද්ධගයාව, සාරනාත් හා කුසිනාරා පිළිබඳ වාරිකා විස්තරය මෙහි ඇතුළත්වේ).

▲ **ශ්‍රාද්ධ-Shraddha:** මියගිය ඥාතීන්ට ගරු කිරීම පිණිස බමුණන් විසින් කරණ වත්පිළිවෙත මෙලෙසින් හඳුන්වයි. (Ceremony in honor for the benefit of dead relatives). **බලන්න:** මළවුන් අනුස්මරණය. **මූලාශ්‍රය:** අංගු.නි: (6):10 නිපාත, ජානුසංගී වගග, 10.4.2.11, ජානුස්සෝති සූත්‍රය, පි.518.

ශන

▲ **ශාන්ත-serene:** ධර්මයට අනුව ශාන්ත යනු සිතේ නිමුණබව-සංසුන්බවය. බුදුන් වහන්සේ ‘ශාන්තමුණි’ ලෙසින් හඳුන්වයි. **බලන්න:** බුද්ධතාම. **සටහන:** ජානසමාපත්ති ලබා නිවුන සිත ශාන්ත-පස්සදිය ලෙසින්ද දක්වා ඇත.

▼ **වනදෙවියෙක් ඇසු පැණයකට පිළිතුරු ලෙසින් බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත්තේ වනයේ වාසයකරන-වනවාසී, ධර්මානුකූලව වෙසෙන භික්ෂූන්ගේ ස්වභාවය ශාන්තය, ඔවුන්හට පහන් ශරීර වර්ණය ඇත. බලන්න:** ශරීර වර්ණය. **මූලාශ්‍රය:** සංයු.නි: (1): සගාථවග්ග: දේවතාසංයුත්ත: 1.1.10: අරඤ්ඤ සූත්‍රය, ESN: 1: Devatasamyutta: 10.10 Forest, p. 67.

▲ **ශාන්ත විහරණ-Peaceful attainments:** අරුපසමාපත්ති ලබා ගැනීම ශාන්ත විහරණයවේ. එනම්: ආකසානඤ්ච, විඤ්ඤාණඤ්ච, ආකිඤ්ඤා, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා යන අරුප සමාපත්ති 4 ලබා ගැනීමය. මේවා අෂ්ඨ සමාපත්තින්ට ඇතුළත්වේ. **බලන්න:** අෂ්ඨ සමාපත්ති, අරුපසමාපත්ති.. **සටහන:** අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: බ්‍රාහ්මණවග්ග: භික්ෂුසංගථොමන සූත්‍රයේදී සතර අරුප සමාපත්ති විස්තර කර ඇත.

මූලාශ්‍රය: ම.නි: (1):1.1.8 සල්ලේඛ සූත්‍රය, පි. 112, EMN: 8-Effacement, p.108.

▼ **අරුපධ්‍යාන හෝ අරුපසමාපත්තිය ලැබීම ශාන්ත විමොක්ෂය වේ.** එම සමාපත්තිය දසධර්මතා වලින් එක් කරුණකි. **බලන්න:** දසධර්ම. **මූලාශ්‍රය:** අංගු.නි: (6): 10:10.1.1.8 සද්ධා සූත්‍රය, 10.1.1.9. සන්ත විමොක්ඛ සූත්‍රය, පි.50.

▲ **ශුන්‍යතාව - Emptiness:** ශුන්‍යතාවය යනු භික්ෂුවක් නැතිබවය. **බලන්න:** සුඤ්ඤතාව.

▲ **ශුන්‍යතා විහරණය-abide in void-ness:** බුදුන් වහන්සේ හා රහතුන්ගේ විහරනයය. **බලන්න:** සුඤ්ඤත විහරනය.

ශම

▲ **ශ්‍රමණ:** පාලි: සාමඤ්ඤ- Ascetic: ශ්‍රමණ (සමණ) ගිහිගෙය හැර, බ්‍රහ්මචරියාවේ යෙදුන, බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවක සංඝයා හඳුන්වන ආකාරයය. බුදුන් වහන්සේ, ශ්‍රමණ ගෝතම, මහා ශ්‍රමණ ලෙසින්ද හඳුන්වයි. ශ්‍රමණ ලෙසින් හැඳින්වීම පිණිස, පංච උපාදානස්කන්ධය මැනවින් අවබෝධ කරගත යුතුවේ. එහි, ආස්වාදය, ආදීනවය හා නිස්සරණය මැනවින් දැන වාසය කළයුතු වේ යයි බුදුන් වහන්සේ

වදාළහ. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (3): ඛන්ධසංයුත්ත: 1.3.15. සමණ සූත්‍රය, පි. 306, ESN: Khandasamyutta: 107.5 Ascetic , p. 1097.

▼ **ශ්‍රමණ යනු කවරේද?:** ධර්මතා 7 ක් කඩාබිඳ දැමීමෙන් කෙනෙක් ශ්‍රමණ බවට පත්වෙන බව බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත: සක්කාය දිට්ඨිය, විචිකිච්ඡාව, සීලබ්බතපරාමාසය, රාගය, දෝෂය, මෝහය (අකුසල්මුල්) හා මානස. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4): 7 නිපාත: 7.2.4.2 සමණ ධම්ම සූත්‍රය, පි. 510, EAN:7: 86.2 An Ascetic, p. 406.

▼ **එක් සමයක ජාත්‍යන්තරයා බ්‍රාහ්මණයා විසින් විමසානු ලැබූ බුදුන් වහන්සේ ශ්‍රමණයන්- බුද්ධ ශ්‍රාවකයන් ගැන මෙසේ පවසා ඇත:**

“ඔවුන්ගේ අභිප්‍රාය (අරමුණ-aim) නම් ක්ශාන්ති-ඉවසීම හා මුද්‍රාවය, ඔවුන්ගේ සෙවීම (ගවේශනය-quest) ප්‍රඥාවය, ඔවුන්ට ඇති ආධර්ම ශීලසම්පන්නත්වය, ඔවුන්ගේ කැමැත්ත ග්‍රහණය නැතිබව- ශුන්‍යත්වය, ඔවුන්ගේ අවසාන ඉලක්කය නිව්‍යය”. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: ධම්මිකවග්ග: 6.1.5.10 ඛන්තිය සූත්‍රය, පි.154.

▼ **ශ්‍රමණ සුඛය හා දුක:** යම් ශ්‍රමණයෙක් තමනට ලැබෙන සිව්පසින් සැහීමට පත්ව වාසය කරයි නම්, ඔහුට නෙක්කම්ම සංකල්පනා ඇත්නම්, බඹසරඇත්නම්, ඔහු සුවයෙන් වාසය කරයි. එහෙත්, සිව්පසයෙන් ඉන් සැහීමට පත්නොවී සිටින්නේ නම්, අරතිය, කාමචිතක්ක බහුල නම් එය දුකය. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (3) 5 නිපාත: ශිලානවග්ග: 5.3.3.7 හා 5.3.3.8 සූත්‍ර, පි.260.

▼ **බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:**

“ මේ ලෝකයේ ශ්‍රමණයෝ කෙළෙස් රහිතය, ශාන්තය (ගැටීම රහිතව වාසය කරයි), ඔවුන්ගේ ජීවිතය ඵල දායීය. ඔවුන් තණ්හාව පිරිසිඳ අවබෝධ කර ඇත. සෑම කල්හිම ඔවුන් නිදහස් සුවය විඳි. ශීල සම්පන්න වූ ඔවුනට, මවද, පියාද , සොහොයුරෝද වන්දනා කරති. පහත් කුලයක උපන්නාවුවද, ශ්‍රමණබව ලත් උතුමෙකුට, ශාක්‍යයන් ද ගරු කරති. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1): සගාථවග්ග: දේවතාසංයුත්ත: 1.8.11 අරණ සූත්‍රය, පි. 110, ESN:1: Devathasamyutta: 81.11. Without conflict, p. 164.

▼ **ශ්‍රමණ ධර්ම:** පව්-අකුසල සමනය කරන නිසා -පහකරගන්නා නිසා ශ්‍රමණ යයි මෙහිදී පෙන්වා ඇත. කෙනෙක් ශ්‍රමණ බවට පත්කරන ධර්මතා (හිරිඔත්තප්ප, ඉන්ද්‍රිය සංවර ආදී ගුණ) මේ සූත්‍රයේදී විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. සියලු කෙළෙස් හැර, ජරාමරණ අවසන් කල, විමුක්තිය ලැබූ ආරිය උතුමා, ශ්‍රමණය. මහණ කෙනෙක් ශ්‍රමණ වීම පිණිස තිබිය යුතු ගුණ-ශ්‍රමණ ගුණ: 1) හිරිඔත්තප් තිබීම (shame and fear) 2) පිරිසිදු කාය, වාක්, මනෝ සමාවාරය හා ආජීවය (purified bodily, verbal, mental conduct, and livelihood) 3) ඉන්ද්‍රිය සංවරය (restraint of the senses) 4) භෝජනයේ මාත්‍රඥාව(moderation in eating) 5)නිදිවැරීම (wakefulness) 6) සති සම්ප්‍රජන්‍යය (mindfulness and full awareness) 7) නිවරණ ප්‍රහීණකර තිබීම (abandoning of the hindrances) 8) සිව්පාන ලබාගැනීමේ හැකියාව 9) ත්‍රිවිධඥාන ලැබීම (තෙවිජ්ජා-the three true knowledges). මේ ගුණාග සතු භික්ෂුව ශ්‍රමණ-බ්‍රාහ්මණ ලෙසින් හඳුන්වයි. ඔහු සියළු කෙලෙසුන්ගෙන් පිරිසිදුවී ඇත,

ධර්මය අවබෝධකර ඇත, ධාර්මික පඩිවරකි, ආරිය උතුමෙකි, රහතන්වහන්සේය. ඔහු සියලු කෙලෙස් නිසලකර ඇත, දුක ගෙනෙදෙන යළි උපත නිමාකර ඇත එමනිසා ඔහු ශ්‍රමණය ය. සටහන: ශ්‍රමණ හා බ්‍රාහ්මණ යනු විමුක්තියලැබූ ආරියන් හඳුන්වන පද බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි (1) 1.4.9. මහාඅස්සපුර සූත්‍රය, පි. 652, EMN: 39: Mahā-Assapura Sutta-The Greater Discourse at Assapura, p. 340.

▼ ශ්‍රමණ ධර්මය නම් ආරිය අටමගය.: මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග: මග්ගසංයුත්ත: සාමඤ්ඤ සූත්‍රය, පි.68.

▲ ශ්‍රමණ ඵල: ශ්‍රමණ ඵල (පැවිදිවීමේ ප්‍රතිලාභ- සාමඤ්ඤඵල -fruit of the homeless life) යනු සිව්මගඵල (සෝතාපන්න සිට අරහත් දක්වා) සාක්ෂාත් කරගැනීමට හැකියාව ලැබීම යි මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග: මග්ගසංයුත්ත: සාමඤ්ඤ සූත්‍රය, පි.68

▼ මෙහිදී බුද්ධ ශාසනයේ ශ්‍රමණබව ලැබීමේ යහපත විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත: 1) ගිහිපීචිතයේ සේවකයෙක්, යටත් වැසියෙක් ආදිලෙසින් පහත් තත්වයක සිටි කෙනෙක් පසුව ගිහිගෙය හැර මහණවී යහපත් ලෙසින් මහණදම් පුරන්නේ නම් පෙරදී ඔහුට වඩා ඉහළ තත්වයක සිටි අය පවා ඔහුට ගරු කරයි, සිව්පස පුජාකරයි. 2) එමප්‍රතිලාභ වලට වඩා අග්‍ර ප්‍රතිලාභ නම්: සිලසම්පන්නවීම නිසා කායික හා මානසික සුවය ඇතිව කිසි බියක් නැතිව ලද්දෙයින් සැහීමට පත්ව සාමකාමී ජීවත්වීමට ගෙවීමට ඇති වාසනාව; සිත එකඟකර නිවරණ පහකරගැනීමෙන් සමාධිසුවය ලැබීමට හැකි වාසනාව, කෙලෙස් බැහැර කරගැනීමෙන් පිරිසිදුවූ සිතෙන් විදසුන් නුවණ වඩා ඉර්දිබල, දිවැස් වැනි අතිසාමාන්‍ය බල ලැබීමට හැකිවීම, සියළු කෙලෙස් නසා උතුම් විමුක්තිය ලැබීමට ඇති වාසනාව ආදී විවිධවූ යහපත් ඵල ලැබීම. මූලාශ්‍ර: දිස.නි: (1): 2 ශ්‍රමණඵල සූත්‍රය, පි.98, EDN:2 Sāmaññaphala Sutta: The Fruits of the Homeless Life, p. 87.

▼ සතර ශ්‍රමණඵල යනු ශ්‍රමණභාවය පියවරින් පියවර දියුණුකර ගැනීම නිසා ලැබෙන යහපත් ඵල විපාකයන්ය: සොතාපන්න, සකදාගාමී, ආනගාමී හා අරහත් ඵල ලැබීමය. සතර ශ්‍රමණ ඵල, සවිජ්ඣාතබ්බ ධර්මයකි. බලන්න: සතර ශ්‍රමණඵල. මූලාශ්‍ර: දිස.නි : (3): 11 දසුත්තර සූත්‍රය, පි. 483, EDN: 34: Dasuttara Sutta: Expanding Decades, p. 384.

▲ ශ්‍රමණදූෂක: පාලි: සමණදුෂි- Shramana dushaka: යහපත් හික්මුන් අතරට පැමිණ අයහපත් ලෙසින් හැසිරෙන පුද්ගලයෙක් ශ්‍රමණදූෂක යයි ධර්මයේ පෙන්වා ඇත. ඒම පුද්ගලයා ශ්‍රමණවේශය ගෙන, ශ්‍රමණ ඉරියව් ඇතිව හැසිරුනද ඔහු ගේ අභ්‍යන්තරය යහපත් නැත (ඔහු වෙනත් ගුරුවරයෙකු පිළිපදින කෙනෙකි). ඔහුගේ වැරදි ක්‍රියා එලි දකිනවිට - කෝපය, ද්වේශය ආදී ලක්ෂණ නිසා, ඔහු යහපත් ශ්‍රමණයෙක් නොවන බව අන්‍යයන්ට අවබෝධ වේ. එවිට ඔහු සංඝයා වෙතින් බැහැර කළයුතුය යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මේ පිළිබඳ දක්වා ඇති උපමාව: යව කෙත උපමාව. කුඹුරක (යව කෙතක) වගා කර ඇති හොඳ යව (බාර්ලි) අතර තරක යව පැල ඇතිවූ විට, ඒවා නිසා හොඳ යව පැලද විනාසවේ. එලෙස, යහපත් සංඝයා අතරට ශ්‍රමණවේශය ගෙන

පැමිණෙන නරක පුද්ගලයන්ගෙන් සංඝයාට හානි විපත් සිදුවේ යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: 8.1.1.10 කාරණ්ඩව සූත්‍රය, පි. 56, EAN:8: 10.10 Trash, p. 411.

▲ **ශ්‍රමණ කාර්ය-duty of an ascetic:** ශ්‍රමණ කාර්ය (මහන දහම) කුමක්ද? “මේ සසුනේ මහණ ආක්‍රෝශ කරන අයට පෙරළා ආක්‍රෝශ නොකරයි, ක්‍රෝධ කරන අයට පෙරළා ක්‍රෝධ නොකරයි, දබර කරන අයට පෙරළා දබර නොකරයි... එහෙයින්, මෙසේ භික්ෂු මිය යූතුය: ස්වකීය සබ්බන්තමාදිනි කෙරෙහි දුෂ්ඨ සිත් නොමැතිව වාසය කළයුතුය. දිට්ඨිසම්පන්න එක භික්ෂුවකට හෝ පරිභාව කිරීම බොහෝ පව් රැස්වීමට හේතුවේ. එහෙයින් , අනුන්ට හිංසා නොකිරීමෙන්, අනුන්ට මෙන්ම තමන්ට ද ආරක්ෂාව ලැබේ”. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4) : 6 නිපාත:ධම්මකවග්ග: 6.1.5.12 ධම්මක සූත්‍රය,පි.160, EAN:6: 54.12 Dhammika, p.343.

ශර

▲ **ශරීරය- body:** ශරීරය යනු සතර මහාභූතයන්ගෙන් (පඨවි ආදී) සකස්වූ කයය. බලන්න: කය, සතරමහාභූත.

▲ **ශරීර යානය-The body vehicle:** මෙහිදී ශරීරය රියක්- යනාවක් ලෙසින් දක්වා ඇත. ඒ යානයේ සක් (රෝද) සතරකි, දොරවල් 9 ක්වේ, අශුවියෙන් පිරිඇත, ලෝහයෙන් බැඳී ඇත, මඩේ ඉපදී ඇත. බලන්න: උපග්‍රන්ථය:5 සටහන: අටුවාවට අනුව රෝද 4 : කයේ සිව් හැසිරීමය- ඇවිදීම, සිටගැනීම, හිඳගැනීම, ඇලවිසිටීම. නව දොර: ඇස් 2, කන් 2, නාසයේ සිදුරු 2, මුව, මුත්‍රාපිටකරන ස්ථානය, ගුදය. අශුවියෙන් පිරිඇත: කයේ ඇති 32ක්වූ අපචිත්‍ර කොටස්. යානය ලෝහයෙන් බැඳීම: තණ්හාවෙන් බැඳී ඇත. මඩේ ඉපදී ඇත: මවගේ ගැබය. බලන්න: ESN :note 55, p 509. එවැනි යානයක් හැර දමන්නේ කෙසේද යයි දෙවියෙක්, විමසූ විට බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“ රැහැන හා වරපට කපා දමා, ලාමක ආශාවන් හා ලෝභය සිද දමා, තණ්හාව මුලින්ම ගලවා දැමූවිට, කයෙන් (කය නමැති යානයෙන්) මිදිය හැකිය”. සටහන: රැහැන ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ ක්‍රෝධය (උපනාහ), වරපට: ඉතිරි කෙළෙස්සය. ආශාවන් යනු, තමන්ට නොලැබුණ දේ ලබාගැනීමට ඇති කැමැත්ත (ලාමක ඉච්චා), ලෝභය, දැඩි ආශාවය. තණ්හාව මුලින්ම ගලවා දැමීම යනු අවිද්‍යාව සහමුලින්ම පහ කර ගැනීමය. බලන්න: ESN :note 56, p 509. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1): සගාථවග්ග: දේවතාසංයුත්ත: 1.3.9 චතුර්වක්ක සූත්‍රය, පි.56, ESN:1: devathasamyuththa: 29.9. Four wheels, p. 92.

▲ **ශරීර වර්ණය- Body color:** ශරීර වර්ණය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ සමේ පැහැයය. බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ වර්ණය අනුව කුල-පංති බෙදාඇත. බලන්න: කුලය.

▼ **වනයේ වාසයකරන භික්ෂූන්ගේ ශරීර වර්ණයේ පැහැපත්බව දැක ඒ ගැන වනදෙවියෙක් බුදුන් වහන්සේ විවාළහ. බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:**

“ අතීතය ගැන ශෝක නොකරන, අනාගතය නොපතන, චරිතමානයේ ලද දෙයින් සැහීමට පත්ව (වනයේ) වාසය කරන භික්ෂූන්ගේ ශරීර වර්ණය පැහැපත්ය, ශාන්තය”. එහෙත්, අනාගතය පතන, අතීතය ගැන දුක් වන, අනුවණ පුද්ගලයෝ, කපා දැමූ නිල් බට දණ්ඩක් වියලී යන ලෙස දුර්වර්ණව වියලී යති. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග, අරඤ්ඤ සූත්‍රය පි. 36, ESN: 1: sagatha vagga, 10.10 Forest, p 68.

▲ ශරීරස්ථ ධර්ම: පාලි: සරිරධ්මා ධම්මා-Dhamma that subsist through the body: ශරීරස්ථ ධර්ම යනු කය නිසා පැවතෙන ධර්මතාය. බුදුන් වහන්සේ ශරීරස්ථ ධර්ම 10ක් පෙන්වා ඇත: 1 ශීත 2 උෂ්ණය 3 බඩගින්න 4 පිපාසය 5 මලපහකිරීම 6 මුත්‍රාකිරීම 7 කාය සංවරය 8 වචිසංවරය 9 ආජීව සංවරය-10 පුනර්භවය ඇතිකරන චේතනා (භව සංඛාර).

“ දස ඉමෙ භික්ඛවෙ ධම්මා සරිරධ්මා: සීතං, උෂ්ණං, ජීවස්සං, පිපාසං, උච්චාරො, පසාඨාරො, කායසංවරො, වචිසංවරො, අජීව සංවරො, පොනොභවිකො භවසංඛාරො”: (Bhikkhus, these ten things subsist through the body... Cold, heat, hunger, thirst, defecation, urination, bodily restraint, verbal restraint, restraint in one’s livelihood, and the formative activity of existence that leads to renewed existence) මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (6):10 නිපාත: අකෝෂ වග්ග: 10.1.5.9. ශරීරස්ථ ධර්ම සූත්‍රය,පි.186, EAN: 10: 49.9 subsisting through the body, p. 512.

▲ ශාරීරික ධාතු-Body relic’s: බුදුන් වහන්සේ හා රහතුන් ගේ ස්කන්ධ පරිනිබ්බානයෙන් පසු දේහය දවා අවසන් කළවිට ඉතිරිවී ඇති කාය කොටස්, ශාරීරික ධාතු ලෙසින් පෙන්වා ඇත. එම ධාතු තැන්පත් කර ස්තූප- වෛතාස ඉදිකිරීම එවැනි උතුමන්ට කරන ගරු සැලකිල්ලකි. බලන්න: ස්ථූප. සටහන: මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රයේදී, බුදුන් වහන්සේගේ ශාරීරික ධාතු තැන්පත් කිරීම ගැන විස්තර පෙන්වා ඇත.

ශිල

▲ ශිල සමාධි ප්‍රඥා: පාලි: සීල සමාධි පඤ්ඤා-Virtue Samadhi Wisdom ශිල සමාධි ප්‍රඥා: ත්‍රිවිධ ශික්ෂාව, ත්‍රිවිධ කල්‍යාන ශාසනය ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත. බ්‍රහ්මචරියා වාසය, මේ කරුණු තුන පදනම් කොටඇත. ශිල සමාධි ප්‍රඥාව සම්පූර්ණවීම, මග බලසර වැස නිමාකිරීමය, නිවන ලැබීමය. බලන්න: අධිශිලශික්ෂාව, අධිවිත්තශික්ෂාව, අධිප්‍රඥාශික්ෂාව, බ්‍රහ්මචරියාව.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1. “ත්‍රිවිධ කල්‍යාන ශාසනය නම්: සසුනේ ආදී කල්‍යාන වූ ශිලය, මජ්ඣ කල්‍යාන වූ සමාධිය, පරියෝසාන කල්‍යාන වූ ප්‍රඥාව. සීලසම්පත්ති නිසා ත්‍රිවිද්‍යාව ලබයි, සමාධිය නිසා සය අභිඤා ලබයි, ප්‍රඥාව නිසා සිව්පිළිසිඹියාව ලබයි”. බලන්න: සිංහල විසුද්ධි මාර්ගය, 1 පරිච්ඡේදය, පි. 49-50.

▲ ශිලය: පාලි: සීල- Virtue-Morality: ශිලය ලෙසින් ධර්මයේ පෙන්වා ඇත්තේ සදාචාර පැවැත්මය, එනම්, කායික වාචික හා මානසික සංවරය ඇතිව-ත්‍රිවිධ සංවරය ඇතිව යහපත් ජීවිතයක් ගත කිරීමය. ධර්ම මාර්ගයේ පදනම ශිලය වේ. යහපත් පැවැත්ම ඇතිකර ගැනීම පිණිස

ශීලයක පිහිටා-සමාදන්ව ඒ ශීලය රකිමින් වාසය කළයුතුවේ. බොදු ගිහියන් පන්සිල් නිත්‍ය ශීලය ලෙසින් රකී, උපෝසථ දිනයන්හි අටසිල් හෝ දසසිල් සමාදන්වේ. ගිහිජීවිතය අතහැර පන්සල් හෝ අසපුවල වාසය කරන අනගාරික හෝ අනගාරිකාවන් අටසිල් රකිති. සාමණේර සාමණේරියන් දස සිල් රකිති. උපසම්පදාව ලැබූ භික්ෂූන් හා භික්ෂුණියන් පානිමෝක්ෂ සංවරශීලය- අධිශීලයේ පුහුණුවේ. **බලන්න:** කුසලශීලය හා අකුසලශීලය, ශීලසම්පන්න, පානිමොක්ඛ සංවර ශීලය. **සටහන්:** * ශීලානුස්සති භාවනාව, නිවන පිණිස පවතී. **බලන්න:** භාවනා ** ශීලය ලෝකික හා ලෝකෝත්තර ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත. **ලෝකික ශීලය:** පන්සිල්, අටසිල්, දසසිල්, සාමනේර ශීලය හා උපසම්පදා ශීලය. **ලෝකෝත්තර ශීලය:** සම්මා වාචා, සම්මා කම්මන්ත, සම්මා අජීවය. ලෝකෝත්තර ශීලය නිවන් දකින ජාතිය තෙක්ම පවතින දෙයකි. ඒ ශීලය ඇති පුද්ගලයා කිසිවිට දුෂ්ශීලයෙක් නොවේ.

▼ **වෙනත් මූලාශ්‍ර:** 1. “සීලය නම්: ප්‍රාණසාත්‍ය ආදී අකුසලයෙන් වැළකීම හෝ වත් පිළිවෙත් පිරිම හෝ චේතනා, වෛතසික, සංවර, අව්‍යතික්‍රම (මර්ගය අවහිර කරන අකුසලයෙන් මිදීම-non-transgression) යන මේවාය. **මූලාශ්‍රය:** සිංහල විසුද්ධිමාර්ගය, පරිච්ඡේදය 1, පි. 51. 2. “නිවන ලබාදෙන බෝධි පාක්ෂික ධර්ම වැඩිමට නම් ශීලය සමාධිය හා ප්‍රඥාව ඇතිකරගත යුතුවේ. බෝධිපාක්ෂික ධර්මතා වැඩිම පිණිස අවශ්‍යවන ශීලය ලෙසින් දක්වන්නේ නිත්‍ය ශීලයටය. ගිහියන් නිත්‍යශීලය ලෙසින් පංචසීලය රැකිය යුතුය. එසේම, උපෝසථ අට ශීලය, දස ශීලයද නිත්‍ය ශීලය ලෙසින් ගිහියන් විසින් රැකීම සුදුසුය. පුහුණු මිනිසා ගේ ශීලය ස්ථිර නැත, ඇතැම් සික පද ඔහු අතින් බිඳීය හැකිය. එසේ වූ විට, සිල් අත් නොහැර, නැවත සීලය පිහිටුවා ගැනීමට ඉටා ගත යුතුවේ. කෙළෙස් තුනී කරගත්විට සිල් රැකීම පහසුවේ. **මූලාශ්‍රය:** බෝධිපාක්ෂික ධර්ම විස්තරය: රේරුකානේ වන්දවිමල මහානාහිමි, පි.16-21. **ශබ්දකෝෂ:** පා.සිං.ශ: පි. 525: “සීල: යහපත් පැවැත්ම”. **B.D:** p.170: “Sīla: Morality, virtue: is a mode of mind & volition manifested in speech or bodily action. It is the foundation of the whole Buddhist practice...”

▼ **ශීලය යහපත් ලෙසින් ආරක්ෂා කරනවිට (කුසල ශීලයක් වූ විට), ධර්ම මාර්ගය වැඩි දියුණුවට පත්වේ. සිල්වත් පුද්ගලයා ප්‍රාර්ථනා නොකලත් ඔහු ධර්මය අනුක්‍රමයෙන් සපුරාගෙන අග්‍ර ස්ථානය- නිවන ලබා ගන්නා බව (එතරට යනබව) බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත:**

“...ඉති බො ආනඤ්ඤ කුසලානි සීලානි අනුපුබ්බන්ත අභ්‍යාය පරෙන්නි”. **බලන්න:** කුසල ශීලය හා අකුසල ශීලය. **මූලාශ්‍ර:** අංග.නි: (6): 10 නිපාත: 10.1.1.2 න වෙනනාය කරණිය සූත්‍රය, පි.34 හා 11 නිපාත: 11.1.1.කීමත්ථිය සූත්‍රය, 11.1.2 න වෙනනාය කරණිය සූත්‍රය, පි.611-614, EAN: 10: 2.2. Volition p.492 & 11:1-1 What Purpose 1-2 Volition, p.566.

▼ **ශීලය පූර්ණ පුද්ගලයා යහපත් ලෙසින් නිවන සපුරා ගන්නා බව මෙහි දක්වා ඇත. ශීලය නොමැතිනම් නිවන ලබා ගත නොහැකිය. මේ පිළිබඳ යොදාගෙන ඇති උපමාව: කොළ අතු නොමැති ගසක කඳ, පොත්ත හා අරටුව පූර්ණබවට පත් නොවෙන ලෙසින් සිල් නැති කෙනාට නිවන් මග**

සපුරා ගත නොහැකිය. එහෙත්, කොළ අතු මනාව ඇති ගසක කඳ, පොත්ත හා අරටුව පුර්ණබවට පත්වන ලෙසින් සිල්වතාට නිවන් මග සපුරා ගත හැකිවේ. බලන්න: උපග්‍රන්ථය: උපමා. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි.(6) 10 නිපාත: 10.1.1.3. ප්‍රථම උපනිස සූත්‍රය, පි.36.

▼ ආරිය අටමග උපදවා ගැනීමට ශිලය අවශ්‍යවේ.: සිව් පිරිසිදු ශිලය: 1) පාතිමෝක්ෂ සංවරශිලය 2) ඉන්ද්‍රිය සංවරශිලය 3) ආජීව පාරිශුද්ධි ශිලය 4) ප්‍රත්‍යසන්නිශ්‍රිත ශිලය, ආරිය අටමග උපදවා ගැනීමේ පූර්ව නිමිත්ත යයි මෙහි පෙන්වා ඇත. ශිලය ඇතිවිට සම්මා දිට්ඨිය ඇතිවේ, එමගින්, සම්මා සමාධිය දක්වා මාර්ග අංග සම්පූර්ණවේ. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5-1) මහාවග්ග: මග්ගසංයුත්ත: සීලසූත්‍රය, පි. 78, ESN: 45: Maggasamyutta: 50. 55 virtue, p 1654.

▼ ශිලයේ විවිධත්වය: 1) වාරිත්ත සීලය: බුදුන් වහන්සේ පනවා වදාළ ශික්ෂාපද එලෙසින් පිළිපැදීම. 2) වාරිත්ත සීලය: බුදුන් වහන්සේ යමක් ප්‍රතික්ෂේප කර ඇත්නම් ඒවා නොකිරීම. 3) අභිසමාවාරික සීලය: උත්තම හැසිරීමෙන් යුක්තවීම: සෝතාපත්ත ආදී මගඵල පිණිස නියම කර ඇති සීලය. 6) ආදිබ්‍රහ්මචරියක සීලය: බ්‍රහ්මචරියාව පිණිස ඇති සීලය. මෙය ආජීවාෂ්ටමක ශිලය ය. එනම් ත්‍රිවිධ කාය අකුසල, සතර වච්ඡා අකුසල හා මිථ්‍යාආජීවයෙන් වැලකීමය. 7) චිරති සීලය: ප්‍රාණසාත ආදී අකුසලයෙන් මිදීම: සම්මා වාචා සම්මා කම්මන්ත සම්මා අජීව යන සීලය. 8) අචිරති සීලය: චිරති කුසල සිතේ ඇතිවන සෙසු චේතනා. 9) නිස්සික සීලය: කොටස් 2 කි: තණ්හා නිස්සය: භව සම්පත් පැතිම (දෙව්ලොව) දිට්ඨි නිස්සය: සීලය මගින් පාරිශුද්ධ බව පැතිම. 10) අනිස්සික සීලය: නිස්සික සීලයෙන් වෙන්ව පුරන ලෝකික ලෝකෝත්තර සීල. 11) කාලපරියන්ත සීලය: කාලසීමාවක් ඇතිව රකින සීලය (අටසිල් වැනි) 12) ආපාණකොට්ඨක සීලය: දිවිහිම ලෙස රකින සීලය (පන්සිල් වැනි) 13) සපරියන්ත සීලය: යම් සීමාවක් ඇතිව සමාදන්වන සීලය (ලාභ, කිරිති ආදිය පනමින්), මෙය නිවන පිණිස නොවේ. 14) අපරියන්ත සීලය: යම් සීමාවක් නැතිව සමාදන්වන සීලය. නිවන පිණිස වේ. 15) ලෝකික සීලය: පාතග්ජනය, භව සම්පත් පිණිසය. මෙය නිස්සරණයට ද පිහිටුවේ. 16) ලෝකෝත්තර සීලය: ආසව නැති, ආරියන්ගේ සීලය. 17) ත්‍රිවිධ ශිල: 1. හීන සීලය: කිරිතිය පිණිස සමාදන්වේ 2. මධ්‍යම සීලය: දේවලෝක උත්පත්ති ආදිය සලකා සමාදන්වන ආනිසංස සීලය 3. ප්‍රණීත සීලය: ප්‍රඥාව ඇතිව සමාදන්වන සීලය. 18) පරාමට්ඨ සීලය: තණ්හාව හෝ දිට්ඨිය ක් ඇතිව සමාදන්වන සීලය. 19) අපරාමට්ඨ සීලය: පාතග්ජන සීලවන්තයන් ආරිය මාර්ග ලබා ගැනීමට සමාදන්වන සීලය. 20) පටිප්පස්සද්ධි සීලය: කෙළෙස් සංසිදුවීම පිණිස ආරියන් සතු සීලය. 21) පාතිමොක්ඛ සංවර ශිලය 22) ඉන්ද්‍රිය සංවර ශිලය. 23) ආජීව පාරිශුද්ධි ශිලය. විස්තර පිණිස බලන්න: විසුද්ධිමාර්ගය, පරිච්ඡේදය 1.

▲ ශිලමය ඥාණය-Knowledge of virtues: ශිල සංවරය නිසා, පිරිසිදු ශිලයක් පවත්වා ගැනීම නිසා ඇතිවන ප්‍රඥාව, ශිලමය ඥාණය ලෙසින් මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: බු.නි: පටිසම්භිදා 1: ඥාණකථා: 2 ශිලමය ඥාණය, පි.102.

▲**ශිලසම්පන්න-Virtuous:** ධර්මයේ හැසිරෙන සංඝයා ශිලසම්පන්නව වාසය කිරීම ආධ්‍යාත්මික වර්ධනය පිණිස අවශ්‍ය කරුණක් වේ. ශිලසම්පන්නබව ග්‍රමණ ඵලයක් (ග්‍රමණබව නිසා ලැබෙන ලාභයක්) යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. භික්ෂුවක් 'තෙර' - වැඩිහිටි භික්ෂුවක් ලෙසින් හැඳින්වීම පිණිස අවශ්‍ය ගුණ අතරින් ශිලසම්පන්න බව එක් ගුණයකි, සේඛ ප්‍රතිපදාව පුහුණු කරණ භික්ෂුව සතු ගුණයකි. **බලන්න:** සංඝයා, සේඛ. ගිහියන්, ශිලසම්පන්නබවට පත්වන්නේ පංච ශිලය රැකීමෙන්ය. මෙය ගිහි උපසකයෙක් සතු ගුණයකි. **මූලාශ්‍රය:** සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත:පුඤ්ඤාභිසන්දවග්ග: 11.4.7 මහානාම සූත්‍රය, පි.248.

▼**ශිලසම්පන්න වීමේ අනුසස්.** ශිලසම්පන්න අයට ඇති අනුසස් 5කි: 1) මහා භෝග සම්පත් ලැබීම 2) යසස පැතිරීම 3) ඕනෑම පිරිසක් මැදට බිය නැතිව එළඹීමට හැකිවීම 4) නොමුලාව කලුරිය කිරීම 5) සුගතියේ-දෙව්ලොව යළි උපත ලැබීම. අසිල්වත් පුද්ගලයාට මේ අනුසස් නොමැත. **මූලාශ්‍රය:** බු.නි: උදානපාලිය:8.6 පාටලිගාමීය සූත්‍රය.

ශව

▲**ශ්‍රාවක සංඝයා- Sangha disciples:** බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවක සංඝයා යනු බුදුන් වහන්සේ ගේ ධර්මය අනුගමනය කරන පැවිදි පිරිසය: භික්ෂු, භික්ෂුණි, මහණ හා මෙහෙණි. **බලන්න:**සංඝයා. උපග්‍රන්ථය:1,2.

ශශ

▲**ශාශ්වත දිවයි-View of the world is eternal:** බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ ලෝකයා අතර පැවති දිවයි 10කින් එකක් ලෙස ශාශ්වත දිවයි පෙන්වා ඇත. ලෝකය සදාකාලිකය යන මතය දැරීම. මෙය, අස්සාදදිවයි ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත.**බලන්න:** දිවයි.එම දිවයි නැතිකර ගැනීම පිණිස අනිත්‍ය සංඥාව වැඩිය යුතුය. **මූලාශ්‍රය:** අංගු.නි: (4) 6 නිපාත: 6.1.6 සූත්‍රය, පි.284.

▼ **කෙතක්, රූපය, වේදනාව, සංඥා,සංඛාර, හා විඤානය ඇසුරුකොට** ත් කල්හි ලෝකය ශාශ්වතය, යන දිවයි ඔවුන් තුළ ඇතිවෙන බව බුදුන් වහන්සේ මේ සූත්‍රයේ විස්තර කර ඇත. සෝතාපන්නවූ විට සියලු දිවයි වලට ඇති බැඳීම අවසන්වේ. **සටහන:** සක්කාය දිවයි නිසා මෙවැනි දිවයි ඇතිවීම ගැන විස්තර පින්ස බලන්න:සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග: විත්තසංයුත්ත: 7.1.3 ඉසිදත්ත සූත්‍ර පි.552. **මූලාශ්‍රය:** සංයු.නි: (3): බන්ධක වග්ග: දිවයිසංයුත්ත:3.1.9 සස්සත සූත්‍රය, පි.430.

ශම

▲**ශිෂ්‍යයා- Student:** බුදුන් වහන්සේ වෙත පැවිදිව පුහුණුවලබන සංඝයා ශිෂ්‍ය-සේඛ (trainee) ලෙසින් පෙන්වා ඇත. අරභත්වය ලබනතෙක් ඔහු ශිෂ්‍ය-සේඛය. **බලන්න:** සේඛ, අසේඛ.

ම කොටස:

▲ **ෂට් අසාධාරණ ඥාන- Six special knowledge's:** ෂට් අසාධාරණ ඥාන ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ බුදුවරුන්ට සිමිතවූ විශිෂ්ඨ ඥාණ 6 ක් ය. බලන්න: බුදුන්වහන්සේ. මූලාශ්‍රය: බු.නි: පටිසම්භිදා1: මහාවග්ග ඥාණකථා.

හ කොටස: හත,හද,හඳ,හන,හම,හර,හල,හස

හත

▲ **හත්තක අලාවක කුමාර- Prince Hatthaka of Ālavī:** බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3

▲ **හත්ථිගාම ගහපති උග්ග - Ugga Householder of Hatthigāma:** බුදුන් වහන්සේගේ අග්‍ර උපාසකයෙක් වූ මොහු උග්ග හත්ථිගාම ගහපති ලෙසින්ද හඳුන්වා ඇත. බලන්න: උප ග්‍රන්ථය: 3

▲ **හත්ථරෝහක හමුදාව- Elephant battalion:** හත්ථරෝහක හමුදාව- හස්තිහමුදාව, රජකෙනෙක්ගේ සේනාවේ එක් අංගයකි. එවැනි හමුදාවක විරියෙන් සටන් කරන සෙබළුන් සුගතියක උපත ලබන්නේ යයි වැරදි දිව්‍යියක් පැවසීය. බලන්න: සුගතිය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග:ගාමිණිසංයුත්ත:8.1.4 හත්ථරෝහගාමිණි සූත්‍රය, පි.590.

▲ **හත්ථිසාරිපුත්‍ර චිත්ත තෙර-Hatthisāriputta Citta Thera:** බලන්න: උප ග්‍රන්ථය: 1

▲ **හත්ථරෝහගාමිණි -Hatthāroha the Elephant Warrior:**බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3

▲ **හිතානුකම්පාව-Compassionate:** හිතානුකම්පාව ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ කෙනෙක් දුකට පත්වී සිටින විට ඔහු ගැන අනුකම්පාවෙන්, දයාවෙන් කටයුතු කිරීමය. තථාගතයන් ලෝකයාට ධර්මය දේශනා කරන්නේ ඔවුන් කෙරේ ඇති හිතානුකම්පාව නිසා බව මෙහි පෙන්වා ඇත. සටහන්:* ලෝකයා ගේ ශුභසිද්ධිය තකා; ඔවුන්ට දුකින් මිදීමට මග පෙන්වීමට, තථාගතයන් ධර්මය දේශනා කරති. ** ධර්මය දේශනා කරනවිට, ධර්ම කපිකයන් තුල රාගය හා පටිසය ඇතිවේ (අනුරෝධ හා විරෝධ- Attraction and repulsion). එමනිසා තථාගතයන් ලෝකයාට ධර්මය දේශනා නොකළයුතු යයි මාරයා පැවසූ විට බුදුන් වහන්සේ වදාළේ, තථාගතයන් සම්පූර්ණයෙන්ම රාගයෙන් හා පටිසයෙන් මිදී ඇතිබවය. බලන්න: ESN:note:286. p.540. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1): සභාපචග්ග: මාරසංයුත්ත: 4.2.4 පතිරූප සූත්‍රය, පි. 230, ESN:4: Marasamyutta:14.4 Suitable, p.280.

▲ **හිතුවක්කාර- stubborn:** හිතුවක්කාරයනු අකිකරුබවය- දොව්වස්සතාවය, අවවාද ආදිය පිළිපැදීමට ඇති අකමැත්ත. ධර්ම මාර්ගයේ පරිහාණිය ඇතිකරන කරුණකි. බලන්න: දොව්වස්සතාවය.

▲ **හේතු ප්‍රත්‍ය ධම්ම-Conditioned Dhamma:** හේතුප්‍රත්‍ය ධම්ම, සංඛත ධම්ම- සකස්වූ ධම්ම ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත. බුද්ධ දේශනාවන්ට අනුව, නිවන හැර සෙසු ලෝක ධම්මතා හැම හේතු ප්‍රත්‍ය නිසා හටගත්, සකස්වූ

ධර්මතාවේ. පටිච්චසමුප්පාදය ක්‍රියාවලියේ, ඒ ගැන පැහැදිලිව පෙන්වා ඇත. බලන්න: සංඛ්‍යාධර්ම, පටිච්චසමුප්පාදය.

▼ **හේතු ප්‍රත්‍ය ධර්මතා හැම අනිච්ච ස්වභාවය සහිත බව මෙහි පෙන්වා ඇත.** එය යහපත් ලෙසින් අවබෝධ කරන පුද්ගලයා අරහත්වයට පත්වේ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (3): ඛන්ධසංයුත්ත: අනිච්චවග්ග: 1.1.2.10 - හේතු සූත්‍ර 3කි, පි.68.

හද

▲ **හුදකලාව්චේකය:** පාලි: පටිසල්ලානා- Patisallaana—Solitude: ධර්මයට අනුව හුදකලාව්චේකය යනු කායව්චේකය හා චිත්තව්චේකය ඇතිව, ආධ්‍යාත්මික මාර්ගය වඩා ගැනීමට කටයුතු කිරීමය, හුදකලාව වාසය කිරීමය- එකලා විහරනය - ඒක විහාර ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත. එලෙස වාසය කරන පුද්ගලයා ඒක විහාරිය. බුදුන් වහන්සේ, ධර්මය ප්‍රභුණුවන සංඝයාට හුදකලාව්චේකය සහිතව වාසය කරන්න යයි අනුසාසනා කර ඇත. සටහන: එකලාව වසන සුළු හෙවත් ඒකවිහාරි වාසය ගැන මිගජාල තෙරුන්ට බුදුන් වහන්සේ මෙහිදී පෙන්වා ඇත. බලන්න: සංයු.නි: (4): සළායතනවග්ග: වේදනාසංයුත්ත: මිගජාල වග්ග: මිගජාල සූත්‍ර 2කි, පි.106.

▼ **බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:**

“මහණෙනි, හුදකලාබවේ ඇලී, හුදකලාබව නිරතව වාසය කරන්න, සිත එකභකොට (සමට භාවනාවේ), ජාන සමාපත්ති ඇතිව, විදර්ශනාවේ නිරතව, භික්ෂූන්වල (ශුන්‍යාගාර), වැඩිය යුතු කමටහන් වඩමින් වාසය කරන්න. එසේ වාසය කරන විට අරහත්වය හෝ අනාගාමී යන එල දෙකින් එකක් මේ අත්භවයේදීම ලැබේ”.. මූලාශ්‍රය: බු.නි: ඉතිවුත්තක: 2.2.8 පතිසංලයන සූත්‍රය, පි. 398.

▼ **හුදකලා විහරණය සම්පූර්ණ වීම:** පංච උපාදානස්කන්ධය ගැන: අතීතයේ පැවති යම් ඡන්දරාගයක්, අනාගතයේ ඇතිවිය හැකි යම් ඡන්දරාගයක්, වත්මානයේ දී පවතින යම් ඡන්දරාගයක් වේ නම් ඒ හැම දුරුකර, සිත මැනවින් භික්ෂමවා ගැනීම, එකලා විහරණය පිරිපුන් වීමයි මෙහි පෙන්වා ඇත. බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“සියල්ල (ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන, භව), මැඩගත්, ඒ සැම දන්නා, මනා නුවණ ඇති, ඒ ධර්මතාවල නො ඇලුන, ඒ හැම දුරු කළ, තණ්හාවක්‍ෂය කිරීම යන නිවන අරමුණු කොට මිදුන-විමුක්තිය ලැබූ, ඒ පුද්ගලයා, එකලා විහරණ ඇත්තේ යයි මම කියමි”. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: භික්ෂුසංයුත්ත: 9.1.10 ථෙරනාම සූත්‍රය, පි.456.

▼ **වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1.** “දිවාඪ නොමැලිව, කෙලෙසුන් තවමින් වෙසෙන මහණ, පරම හුදකලාවේ ඇලුන කෙනෙක් යයි මුනිසම්ඳු වදාළේය”. මූලාශ්‍රය: “උත්තරීතර හුදකලාව”: කටුකුරුන්දේ ඤාණානන්ද භික්ෂු, පහන්කනුව ධර්ම දේශනා.

හද

▲ **හොඳ නරක- good and bad:** හොඳ-යහපත් යයි පෙන්වා ඇත්තේ කුසලයය. මේවා සාධුධම්ම (සාධුඤ්ච) ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත. නරක ධම්ම, අයහපත් විපාක ඇතිකරයි, ඒවා අසාධු ධම්මවේ (අසාධුඤ්ච). හොඳ ධම්ම දසකුසලයේ යෙදීමය, දස අකුසලය, නරක ධම්මවේ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6)10 නිපාත,සාධු වග්ග,10.4.3.1, සාධු සූත්‍රය,පි.528, EAN:10: III Good,178.1, Good,p.555.

හන

▲ **හානභාගිය ධර්ම:** පාලි: හානභාගියො ධම්මො- Dhmma which brings decline: ආධ්‍යාත්මික මාර්ගයට හානිය ගෙනදෙන කරුණු හානභාගිය ධර්ම ලෙසින් පෙන්වා ඇත. ඒ ධර්මතා ඇතිනාක් ආධ්‍යාත්මික මග පිරිහීමට පත්වේ. මේවා අපායගාමී ධර්මවේ.හානභාගිය ධර්මතා: 1) අයෝනිසෝමනසිකාරය (අයෝනිසො මනසිකාරො- Unwise attention) 2) දෝවචස්සතාවය -දුර්වචභාවය - අකිකරුඛව (දොවචස්සතා) 3) පාප මිත්‍ර සේවනය (පාපමිත්තතා. 4) ත්‍රිවිධ අකුසල මූල (නීති අකුසලමූලානි): ලෝභය, දෝසය හා මෝහය. 5) සතර යොග: කාම, භව, දිට්ඨි හා අවිජ්ජා. 6) පංච වේතෝබ්ල (පඤ්ච වේතොබ්ලා) . 7) අගෞරව ධර්මතා. මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි : (3): 11 දසුත්තර සූත්‍රය, පි. 483, EDN: 34: Dasuttara Sutta: Expanding Decades, p. 384.

▲ **හීනසීලය-Low virtue:** කිරිනිය පිණිස සමාදන්වන ශීලය, හීන සීලයය. බලන්න: ශීලය, සිංහල විසුද්ධිමාර්ගය, පරිච්ඡේදය1.

▲ **හෙන ගැසීම-Thunder striking:** බලන්න: අසනි, උපග්‍රන්ථය:5.

හම

▲ **හිමාල කන්ද -Himalaya Mountains:** හිමාල කන්ද පිහිටිකර ගෙන මහා සල් ගස් පස් ආකාරයට වැඩේ. එලෙසින්, සැදැහැඇති කුලපති-කුලයේ නායකයා නිසා ඔහුගේ පව්ලේ උදවිය පස් ආකාරයකින් ධර්මයේ වර්ධනය වේ යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත: ශ්‍රද්ධාව,ශීලය, ශ්‍රැතය, ත්‍යාගය,ප්‍රඥාව යන ගුණ 5 කින්- පංචගුණ. බලන්න: උපග්‍රන්ථය:උපමා. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (3) 5 නිපාත: සුමනාවග්ග: 5.1.4.10 මහාසාල සූත්‍රය, පි.90.

▲ **හේමක තෙර-Hemaka Thera:** බලන්න:උපග්‍රන්ථය:1

▲ **හේමවත යක්ෂයා-Yakka Hemawatha:** මේ යක්ෂයා ඔහුගේ මිත්‍ර සාතාගිරි යක්ෂයා වෙතින් උතුම් බුදුගුණ අසා දැන බුදුන් වහන්සේ බැහැදැකීමට යාම මෙහි දක්වා ඇත. බලන්න: යක්ඛ. සටහන: බුදුන් වහන්සේගේ උතුම් ගුණ මේ සූත්‍රයේ විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:බු.නි:සු.නි:උරගවග්ග:1-9 හේමවත සූත්‍රය.

හර

▲ **හිරි ඔත්තප්ප- Sense of moral shame & moral dread:** හිරි ඔත්තප්ප යනු පවට ඇති ලැජ්ජාව හා බියය, ධර්ම මාර්ගය වඩා ගැනීමට උපකාරීවන ගුණයකි.මේවා කුසල (සුඛ) ධර්මයන්ය, බලන්න: සුඛ ධර්මය. හිරි හා ඔත්තප්ප යන සුඛ ධර්මතා දෙක ලොව පාලනය කරන

ධර්මයන්ය (ලෝකපාලක ධර්ම) . මේවාට විරුද්ධ ධර්ම නම් අහිරිකය හා අනොත්තප්පය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1): 2 නිපාත: වස්සුපනායිකාවග්ග: 2.1.1.9 වරියා සූත්‍රය, පි.140, බු.නි: ඉතිවුත්තක: 2.2.5 ගුකලධර්ම සූත්‍රය, පි. 392.

▼ හිරි ඔත්තප්ප යන කුසල ධර්මතා ලෝකය රකින, ලෝක පාලක ධර්ම (the guardians of the world) යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මේවා දීප්තිමත් ධර්ම, සුදු ධර්ම, දේවධර්ම ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත.හිරි ඔත්තප්ප ඇතිවිට, මිනිසුන්ගේ වර්ශාවන් රැකේ: මව, සුලුමව, ආදී වශයෙන්, වෙනස දැනගෙන යහපත් හැසිරීමක් ඇතිව සිටී. එහෙත්, ලෝක පාලකයන් දෙදෙනා වැනි මේ ධර්මතා නොසලකන අය කාමය ඇතිවුවිට තිරිසන් සතුන් මෙන්- වෙනස නොදැන, නොතකා අයහපත් ලෙසින් කටයුතු කරන බව මෙහි දක්වා ඇත. ලෝකයේ සදාචාරය හා සංවරය පවතින්නේ මේ ධර්මතා 2 නිසාය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 2 නිපාත:කණ්ඨ සූත්‍රය, සුක්ක සූත්‍රය, වරියා සූත්‍රය, පි. 140, EAN:2: 7.7.Dark, 8.8. Bright, 9.9.Behavior, p. 57.

▼හිරි ඔත්තප්ප නැතිකම නිසා උපදින අවිද්‍යාව, අකුසල් ඇතිකිරීමට පෙරටුවන බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (5): අවිජ්ජා සූත්‍රය, පි. 30, ESN: 45: Mggasamyutta: 1.1. Ignorance, P 1603.

▼හිරි ඔත්තප්ප නැති පුද්ගලයෙකුට ඉන්ද්‍රිය සංවරය කරගත නොහැකි නිසා ශීලය රැකිය නොහැකිය. එවිට සමාධිය නොලැබේ. සමාධිය නොමැතිනම් යථාභූත ඥාණය නොලැබේ, එවිට උතුම් නිවන්ම සාක්ෂාත් කරගැනීමට අවශ්‍ය සෙසු අංග සපුරා ගත නොහැකිය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4):7 නිපාත: 7.2.2.1. හිරිඔත්තප්ප සූත්‍රය, පි. 446, EAN:7: 65.1. Moral shame, p. 395.

▼හිරි ඔත්තප්ප දෙක තිබීම ශ්‍රමණ ධර්මතාවයක් බව බුදුන්වහන්සේ වදාළහ. මූලාශ්‍ර:ම.නි: (1) 1.4.9. මහා අස්සපුර සූත්‍රය,පි.652, EMN: 39-Maha Assapura sutta, p.342.

▼ හිරි ඔත්තප්ප දෙක සේබ බලයන්ය, බලන්න: සේබබල. ආරිය ශ්‍රාවකයාට හිරිඔත්තප්පබලයකි, ඒ නිසා තුන්දොරින් අකුසල කිරීම ඔහු පිළිකුල් කරයි, එමගින්, කුසල ධර්ම වර්ධනය කරගැනීමට ඔහු සමත්වේ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි (3) 5 නිපාතය: සේබබල වග්ග:5.1.1.1. හා 5.1.1.2 සූත්‍ර, පි. 24, EAN: 5: The Trainee Powers, 1.1. & 1.2, p. 238.

▼ හිරි ඔත්තප්ප දෙක උතුම් ධර්ම යයි මෙහි පෙන්වා ඇත. මේ ගුණ, සප්ත සද්ධර්ම ගුණ යන්ට ඇතුළත්වේ. මූලාශ්‍ර: ම.නි. (2): 2.1.3 :සේබ සූත්‍රය, පි. 44, MN 53: Sekha Sutta, p. 436.

▼ගුණ හතකින් සමන්විත භික්ෂුව පරිභාණියට නොපැමිණෙන බවත් නිවනට ලංව සිටින බව මෙහි පෙන්වා ඇත. හිරි ඔත්තප්ප තිබීම ඒ ධර්මතා හතෙන් දෙකකි. ඒවා නැති භික්ෂුව පරිභාණියට පත්වේ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි (4) 7 නිපාත: 7.1.4.2 හිරිගාරව සූත්‍රය, පි. 346, EAN:7: 33.2.Moral Shame, p. 377.

▼හිරිඔත්තප්ප ඇතිව, පව් වළකාගත් පුද්ගලයෝ මිනිස් ලෝකයේ සිටිනවාද? යයි දේවියක් ඇසූ පැණයකට පිළිතුරු ලෙසින් බුදුන්වහන්සේ

මෙසේ වදාළහ: මේ විෂම ලෝකයේ, හිරිමත්තප්ප සහිතව, සිහිය ඇතිව, දුක කෙළවර කරගෙන (රහතුන්) සමව හැසිරෙන පුද්ගලයන් ඇත්තේ ඉතා ස්වල්පයකි.

“හිරිනිසෙධා තනුයා යෙ වරනති සදා සතා අනතං දුක්ඛස්ස පපපුයා

වරනති විසමෙ සමනති”. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි (1) සගාථවග්ග:

දේවතාසංයුත්ත, 1.2.8 හිරි සූත්‍රය, පි. 41, ESN:1: Devatasamyutta, A sense of shame p.77.

▼හිරි ඔත්තප්ප නැතිවීම: පාපමිත්‍ර සේවනයට පුරුදුවේ, අනුන්ට ගරු නොකරයි, හිතුවක්කාර වේ, ධර්මයේ ප්‍රමාදවේ. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි:(6)10 නිපාත:10.2.3.6.තයොධම්ම සූත්‍රය,පි.284, EAN:10:76.6. Incapable, p. 524.

▼හිරි ඔත්තප්ප නැති පුද්ගලයා පිරිස් මුළුවකට කැළලක් බව මෙහි පෙන්වා ඇත.එහෙත් හිරි ඔත්තප්ප ඇති පුද්ගලයා පිරිස් සමූහයකට අලංකාරයක්ය. හිරිඔත්තප්ප නැතිවීම නිසා සිදුකරණ අකුසල කෙනෙක් දුගතියට යොමු කරයි, එහෙත්, හිරිඔත්තප්ප ඇති පුද්ගලයා සුගතියට පැමිණේ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි (2) 4 නිපාත: පරිසංඝෝභන වග්ග සූත්‍ර, පි.451, EAN: 4: Adornments of the assembly, p. 224.

▼හිරි ඔත්තප්ප පිළිනොගන්නා තැනැත්තා මිත්‍රයෙක් නොවේ යයි, පණ්ඩිතයා දන්නා බව මෙහි පෙන්වා ඇත.
මූලාශ්‍රය:චූ.නි:සු.නි:චූල්ලවග්ග:2-3 හිරි සූත්‍රය, පි.98.

හල

▲ හාලිද්දකානි උපාසක-householder Hāliddakāni බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3

▲ හැල්නන්ඩුව උපමාව-Simile of the spike බලන්න: උපග්‍රන්ථය:5

හස

▲ හංසවති නුවර-Hansavathi Nuwara: පෙර වැඩසිටි පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ උපන් නුවරය. බලන්න: උපග්‍රන්ථය:1,2, බු.ණ.පෙර අපදාන

▲ හාසු ප්‍රඥාව: පාලි: හාසුපඤ්ඤා- joyousness of wisdom: ප්‍රමෝදිත ලෙසින් ධර්මතා අවබෝධ කරගැනීමට ඇති හැකියාව හාසුප්‍රඥාව ය. වඩාගතයුතු ප්‍රඥාවකි. බලන්න: ප්‍රඥාව

▼හාසුප්‍රඥාව පරිපූර්ණවීම: ජවන, නිබ්බේධික, මහා, තීක්ෂණ, විපුල, ගාමිහීර හා අසාමන්ත, පණ්ඩිත හා පෘඪු යන නව ප්‍රඥාවන් වැඩිමෙන් නැවත නැවත එහි යෙදීමෙන් හාසුප්‍රඥාව පරිපූර්ණවේ:

“ඉමා නවපඤ්ඤා භාවිතා බහුලිකතා හාසපඤ්ඤං පරිපූරෙති”

හාසුප්‍රඥාව ඇති ආර්ය පුද්ගලයා අර්ථ, ධම්ම, නිරුත්ති, ප්‍රතිභාන යන සිව්පිළිසිඹියා (4 analytical knowledge) යහපත් ලෙසින් අවබෝධ කරයි. හාසුප්‍රඥාව නම් කුමක්ද? මේ සසුනේ කිසියම්කෙනෙක් ප්‍රීතිය, ඥානය, තුෂ්ටිය බහුලව ඇතිව: ශීලය, ඉන්ද්‍රිය සංවරය, භෝජනයේ

මාත්‍රඥතාවය, ජාගාරානුයෝගය, ශීල සමාධි ප්‍රඥා ස්කන්ධ, විමුක්ති ස්කන්ධය හා විමුක්ති ඥාන දර්ශන ස්කන්ධය පරිපූර්ණ කිරීම, ස්ථාන අස්ථාන නුවණ ප්‍රතිවේද කරගැනීම, විහාරසමාපත්ති පරිපූර්ණය කිරීම, ආර්යසත්‍ය, සත්තිස්සෝධිපාක්‍ය ධර්මතා ප්‍රතිවේද කරගැනීම, ආර්යමාර්ගය වඩාගැනීම, ශ්‍රමණඵල ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගැනීම, අභිඥා ප්‍රතිවේද කරගැනීම, පරම අර්ථයවූ නිවන ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගැනීම පිණිස ඇති අවබෝධය, නුවණ හාසුප්‍රඥාව වේ. මූලාශ්‍රය:බු.නි: පටිසම්භිදා 2 : ප්‍රඥාවග්ග: 3.1 ප්‍රඥා කථා, පි. 166-186.

▼ සතර ධර්මය ඇතිවීම හාසු ප්‍රඥාව ඇතිවේ: සතර ධර්මය: 1) සන්පූරුෂ සේවනය 2) සද්ධර්ම ශ්‍රවණය 3) යෝනිසෝමනසිකාරය 4) ධර්මයට අනුකූලව පිළිපැදීම (ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාව) ඇති පුද්ගලයාට - සෝතාපත්ත උතුමාට හාසුප්‍රඥාව ඇතිවේ.

“...ඉමෙ බො භික්ඛවෙ, වක්කාරො ධම්මා භාවිතා ඛහුලීකතා හාසුප්‍රඥානාය සංවත්තනති”. (these four things, when developed and cultivated lead to the joyousness of wisdom). මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සෝතාපත්ත සංයුත්ත:11.7.10 හාසුප්‍රඥා සූත්‍රය, පි. 282, ESN: Sotapattisamyutta: Greatness of Wisdom: p. 2262.

▼ කායගතා සතිය වැඩීමෙන්, විපූල කරගැනීමෙන් හාසු ප්‍රඥාව ඇතිවේ: (Mindfulness directed to the body...when developed and cultivated, leads to the joyousness of wisdom) මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1): 1 නිපාත: කායගතාසති වග්ග: පි. 125 EAN:1: Mindfulness Directed to the Body: p.52 .

▲ භිස ගිනි ගැනීමේ උපමාව-Simile of the head on fire: බලන්න: උපග්‍රන්ථය:5

▲ භිංසාව- Cruelty: භිංසාව යනු අන් අය තළා පෙළා දැමීමය, දඩුවම් දීමය, කෲර බවය. මෙය අකුසලයකි බලන්න: සල්ලේඛ පරියාය, ධම්මපදය: 10. දණ්ඩවග්ග.

▼ එක්සමයක, කුඩා දරුවන් පිරිසක් දණ්ඩක්ගෙන, නයෙකුට භිංසා කරණ ආකාරය දුටු බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“ තමාගේ සතුට පිණිස, සුව කැමති සතුන් හට භිංසා කරණ අයට පරලොව සුවයක් නැත. එහෙත්, එසේ නොකරන අය පරලෝව සුව ලබයි”. මූලාශ්‍රය:බු.නි: උදාන පාලිය: 2.3 දණ්ඩසූත්‍රය, පි. 178.

▲ භිස සත්කඩකට පැලීම- Head split in seven parts: ධර්මයට අනුව යම්කිසි බරපතල අකුසලයක් කිරීම නිසා, බුදුන් වහන්සේට අගෞරව කිරීම වැනි කරුණු නිසා ඒ දේ කළ පුද්ගලයාගේ භිස සත්කඩකට පැලියන බව පෙන්වා ඇත. සුත්තනිපාත: පාරයනවග්ගයේ භිස සත්කඩකට පැලියාම ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, අවිද්‍යාව අවසන්වී විද්‍යාව ඇතිවීමය. බලන්න: බවාරි බ්‍රාහ්මණ.

▼ හිරු දෙවියන් හා සඳු දෙවියන් ග්‍රහණය කරගත් රාහු සුරයා, බුදුන් වහන්සේගේ අවවාදය අසා ඔවුන් නිදහස් කර ඇත. ඒ පිළිබඳව, වේපචිත්ති අසුර රජු විමසුවට රාහු අසුරයා මෙසේ පවසා ඇත:

“ බුදුන් වහන්සේගේ අවවාද ගාථා අසා, හිරු...සඳු ග්‍රහණයෙන් මුදා නොහැරියේ නම් මගේ හිස සත් කඩකට පැලෙනු ඇත”.

සටහන්:* බුදුන් වහන්සේ, මහාසමය සූත්‍රය දේශනා කළ අවස්ථාවේ, හිරු හා සඳු දෙවියෝ සෝතාපත්ත වූ බැවින් බුදුන් වහන්සේ ඔවුන් “මගේ දරුවන්” ලෙසින් වදාළහ. **බලන්න:** ESN: Note: 159, pi. 524. **මූලාශ්‍ර:** සංයු.නි: (1): සගාථවග්ග: දේවසූත්‍රසංයුත්ත: 2.1.9. වන්දිම සූත්‍රය හා 2.1.10 සූරිය සූත්‍රය, පි. 119, ESN:2: Devaputtasamyutta: 9.9 Chndima & 10.10 Suriya, p. 178.

▼ **එක්සමයක,** නිගන්ධනාට්‍යයන්ගේ ශ්‍රාවකයෙක්වූ සච්චක, බුදුන් වහන්සේ හා විවාදයට පැමිණ, උන්වහන්සේ ඇසූ ප්‍රශ්නයකට පිළිතුරු නොදී සිටියහ. ඒ අවස්ථාවේ, බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: “...දැන් ඔබ පිළිතුරු නොදන්නට කාලය නොවේ... යම් කෙනෙක් තථාගත විසින් කරුණු සහිතව, තෙවරක් ප්‍රශ්නයක් අසන ලද්දේද, ඒ ගැන පිළිතුරු නොදී සිටින්නේ නම් මෙහිම ඔහුගේ හිස සත්කඩකට පැලෙන්නේය”. ඒ අවස්ථාවේ වජ්‍රපාණි යක්ෂ (සක්දේව තෙම) ගිනිගෙන දිලිසෙන... වජ්‍රායුධය ගෙන අහසේ සිට, සච්චක පිළිතුරු නො දෙන්නේනම් මෙහිම ඔහුගේ හිස සත් කඩකොට පලන්නට සූදානම්ව සිටිබව මෙහි දක්වා ඇත. **මූලාශ්‍ර:** ම.නි: (1) 1.4.5 චූළසච්චක සූත්‍රය, පි. 560.EMN:35:Cūlasaccaka Sutta,p.300.

▼ **බාවරී නම් බ්‍රාහ්මණයා** ගෙන් දන් ඉල්ලා පැමිණි බමුණෙක් රන්මිල 500ක් ඉල්ලා සිටියේය. එවැනි වස්තුවක් තමා සතුව නැති බව පැවසුවිට, ඒ බමුණා තරහගෙන මෙසේ ශාප කර ඇත:

‘ඉදින් මා ඉල්ලූ දේ නොදන්නේ නම් ඔබගේ හිස සත්කඩකට පැලේවා’

ඒ නිසා දොම්නසට පත්වූ බාවරී නම් බ්‍රාහ්මණයා ගැන, අනුකම්පා සහගතවූ දේවතාවක් පැවසුවේ, පෙරකී බමුණා කුහකයෙක් බවත්, ඔහු හිස පැලීම ගැන නොදන්නා බවය. ඉන්පසු ඒ පිළිබඳ විස්තර අසා, ‘හිස පැලීම’ ගැන විස්තර දැනගන්න යයි, ඔහු තම සිසුන් බුදුන් වහන්සේ වෙත යැවීය. බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“අවිද්‍යාව නම් හිස්මුදුන, විද්‍යාව සමග ඇතිවෙන ශ්‍රද්ධාව, සතිය, සමාධිය, ඡන්දය, චිරිය, අරහත්මග මග මගින් පැලෙන්නේයය”.

“අවිජ්ජා මුද්ධානි ජානාහි විජ්ජා මුද්ධාධිපානිනි, සඤ්ඤා සතිසමාධිහි ජන්දචිරියෙන සංයුතා”: 1030 ගාථාව **සටහන:** බාවරී බ්‍රාහ්මණ හා ඔහුගේ සිසුන් බුදුන් සරණ යෑම මෙහි විස්තර කර ඇත. **බලන්න:** උපග්‍රන්ථය: 3 **මූලාශ්‍ර:** බු.නි:සුත්ත නිපාත: පාරායන වග්ග, වත්තු ගාථා, පි. 325.

▲**හිස්කථා-Empty talks:** හිස්කථා ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, ධර්මයට පටහැනි අකුසලය ඇතිකරන අනවශ්‍ය කථාවන්ටය. සම්ප්‍රජ්ඵලාප-ඕපාදුප ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත. මෙය දස අකුසලයකි. **බලන්න:** කථාව, දසඅකුසල.

❧❧❧